

شناسایی مولفه‌های آموزش سواد رسانه‌ای برای دانشجو معلمان با استفاده از

الگوی شش مرحله‌ای سنتز پژوهی روبرتس^۱

راضیه برزگر^۲، یوسف ادیب^۳، حمدالله حبیبی^۴، کیومرث تقی پور^۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی مولفه‌های سواد رسانه‌ای برای دانشجو معلمان براساس روش سنتزپژوهی شش مرحله‌ای Roberts انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی مقالات معتبر داخلی و خارجی چاپ شده در مجلات معتبر، کتب داخلی و خارجی، پایان نامه‌ها و اسناد مرتبط با موضوع محدود بر ۲۰ سال اخیر و با بهره‌گیری از پایگاه‌های اطلاعاتی و مراکز نگهداری منابع مکتوب در زمینه سواد رسانه‌ای بود که با توجه به جست و جوی منظم در پایگاه‌های اطلاعاتی، بر اساس معیارهای ورود تعداد ۴۶۶ پژوهش علمی شناسایی و در نهایت بر اساس معیارهای خروج تعداد ۶۵ پژوهش برای تحلیل نهایی انتخاب شدند. برای گردآوری، گزارش و ثبت اطلاعات پژوهش‌های اولیه، از فرم چک لیست طراحی شده توسط محقق استفاده شد. تحلیل یافته‌ها با استفاده از الگوی شش مرحله‌ای سنتزپژوهی Roberts (۱۹۸۳) و روش‌های کدگذاری باز و محوری انجام شد. چک لیست با استفاده از مطالعه مبانی نظری مربوط به موضوع تحقیق تدوین شد. برای اطمینان از نحوه کدگذاری‌ها از دو نفر ارزشیاب جهت کدگذاری مجدد یافته‌ها استفاده شد. به منظور تأیید پایایی، از فرمول ضریب کاپای کوهن، استفاده شد که در این پژوهش میزان توافق بین ارزشیابان عدد ۰/۷۶ بدست آمد که نشان دهنده ۷۶ درصد توافق بین ارزشیابان در کدگذاری‌ها بود. براساس یافته‌های پژوهش، ابعاد و مولفه‌های سواد رسانه‌ای دانشجو معلمان در ۵ مضمون سازمان دهنده اصلی شامل هدف، محتوا، مخاطب، هویت و قالب و ۱۶ مضمون سازمان دهنده فرعی و ۵۶ مضمون پایه شناسایی شدند. مضامین سازمان دهنده فرعی هدف شامل تفکر انتقادی و جامعه‌پذیری؛ مضامین فرعی محتوا شامل شناختی - ادراکی، احساسی، اخلاقی، زیبایی‌شناسی؛ مضامین فرعی مخاطب شامل خاص، فعال و منفعل بودن؛ مضامین فرعی هویت شامل مالکیت و کنترل، قانون، فناوری، اقتصاد و مضامین فرعی قالب شامل مکتوب، الکترونیکی، دیجیتالی می‌باشند. مولفه‌های شناسایی شده برای سواد رسانه‌ای می‌تواند مبنایی برای طراحی برنامه درسی آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان باشد.

واژه‌های کلیدی: سواد رسانه‌ای، دانشجو معلمان، الگوی سنتزپژوهی روبرتس

۱. این مقاله مستخرج از پایان نامه دکتری با عنوان طراحی و اعتبارسنجی الگوی مطلوب برنامه درسی سواد رسانه‌ای برای آموزش به دانشجو معلمان می‌باشد.

۲. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. razieh.barzegar@yahoo.com

۳. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران (نویسنده مسئول) adib@tabrizu.ac.ir

۴. دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. hamdullahhabibi@yahoo.com

۵. استادیار گروه علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. taghipour@tabrizu.ac.ir

مقدمه

یکی از مهم ترین چالش های عصر جهانی شدن در سطح کلان، نفوذپذیری مرزها و انتشار بی حد و مرز پیام های رسانه ای در جوامع است و در سطح خرد نیز دیگر دیوارهای منازل چارچوب انحصاری و شخصی شهروندان محسوب نمی شوند، بلکه فضایی برای نفوذ امواج رسانه ای هستند (Mayers, 2010). ما در جهانی با بزرگترین چشم انداز رسانه ای تاریخ زندگی می کنیم، امروزه هر کسی که به اینترنت متصل باشد می تواند پیام هایی با واسطه تولید کند، به مردم امکان ایجاد تغییرات اجتماعی را بدهد و اطلاعات غلط و غیر موثق را منتشر کند. برای هدایت افراد در این محیط مداوم در حال تغییر، کاربران باید سواد رسانه ای داشته باشند (Rideout & Robb, 2019). ما امروزه گریزی از رسانه ها و پیام های رسانه ای نداریم. سواد رسانه ای، یکی از مهارت های زندگی است که امروزه با توجه به وسعت رسانه ها و تأثیر آنها بر همه ابعاد زندگی افراد، ضروری به نظر می رسد. می توان گفت که داشتن این مهارت برای تمامی شهروندان و افراد یک جامعه لازم و ضروری است (Rogow, 2009). سواد رسانه ای قدرت تشخیص، تمیز و نقد اطلاعات دریافتی از رسانه های مختلف را در عصر الکترونیک افزایش می دهد (Ciboci & Labash, 2019). از نظر انجمن ملی آموزش سواد رسانه ای آمریکا^۱ (NAMLE) سواد رسانه ای، توانایی دسترسی^۲، تجزیه و تحلیل^۳، ارزشیابی^۴، تولید^۵ و برخورد فعال^۶ با پیام در انواع مختلف رسانه های ارتباطی است که به فرد در تبدیل شدن به متفکرانی نقاد و خلاق، ارتباط گرانی مؤثر و شهروندانی فعال کمک می کند (National American Media Literacy Education, 2020). سواد رسانه ای، نهضتی علیه رسانه ها نیست، بلکه عادات رسانه ای افراد را تغییر می دهد و با هوشیار کردن مخاطبان به آنها می آموزد چطور از رسانه ها استفاده کنند (Ajam and Yaqoubi, 2019). در امر آموزش سواد رسانه ای، نه دولت، نه صنعت رسانه، نه هیچ مدرسه و انجمنی به تنهایی نمی توانند به رشد و توسعه سواد رسانه ای کمک کنند، در حال حاضر در بسیاری از کشورهای دنیا، آموزش سواد رسانه ای به اقشار مختلف مردم آغاز شده و این موضوع اهمیت خود را پیدا کرده است (Khosh Zaban, Soltani Far & Delavar, 2019). آموزش سواد رسانه ای به عنوان یک روش توانمندسازی کودکان در برابر رسانه های متکثر، از ضروریات عصر تغییرات و دگرگونی های مداوم است (Ansari, Saraji & Yusefzadeh, 1400). در برخی کشورهای پیشرفته، از جمله کانادا، برای بالا بردن سواد رسانه ای در جامعه، اهمیت ویژه ای برای نسل جوان قائل می شوند و از سنین

---

1. National American Media Literacy Education
 2. Access
 3. Analysis
 4. Evaluation
 5. Production
 6. Active Treatment

پایین به آنان آموزش می‌دهند (Willson, 2019). معمولاً تأثیرات نامناسب انواع رسانه‌ها مانند برنامه‌های رسانه‌ای غیر مجاز، بازی‌های رایانه‌ای، شبکه‌های ماهواره‌ای برون مرزی، استفاده نابجا از اینترنت و ... بر نوجوانان و جوانان به صورت افت تحصیلی، مشکلات اخلاقی و رفتاری و آسیب‌های اجتماعی آشکار می‌شود (Khaksar Azghandi, 2019). افرادی که از سطح سواد رسانه‌ای نسبتاً پایینی برخوردار هستند امکان محافظت از خود در برابر رسانه برای آنان مشکل است و متقابلاً افرادی که از سطح سواد رسانه‌ای بالایی برخوردار هستند به محض اینکه رسانه به طور تدریجی معنی زندگی را برای آنان تعریف می‌کند، رفتارها، نگرش‌ها و احساسات آنها تغییر نمی‌کند و چنین افرادی قادر خواهند بود به تدریج تعاریفی را که رسانه برای آنها از دنیای اطراف ایجاد کرده را از بین ببرند و برنامه رسانه را با عقاید خود جایگزین کنند (Aarsand & Melander, 2016). برخی کشورهای اروپایی، سواد رسانه‌ای را به عنوان برنامه درسی مرکزی سیستم آموزش و پرورش در نظر می‌گیرند؛ در حالیکه دیگران تنها آن را در برنامه‌های یادگیری مادام‌العمر در نظر می‌گیرند (TORNERO, 2013).

در ایران موضوع سواد رسانه‌ای هم به لحاظ مبانی فلسفی هستی‌شناسی، شناخت‌شناسی و روش‌شناسی و هم به لحاظ عملی یکی از حوزه‌های نسبتاً مغفول محسوب می‌شود که کمتر به آن پرداخته شده است (Mohibzadeh, Imam Juma, Uzada & Hamidi, 2019). وضعیت آموزش سواد رسانه‌ای در ایران طی این سال‌ها تنها به عنوان یک ضرورت شناخته شده است و از اقدامات عملی در حیطه سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری و حتی اجرا مغفول مانده ایم. در حوزه سیاست‌گذاری، عملکرد نهاد شورای عالی فضای مجازی که می‌بایست در حوزه ترویج سواد رسانه‌ای فعالیت مؤثری داشته باشد، ضعیف بوده و در حوزه قانون‌گذاری کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، یک قانون مدون در این موضوع ارائه نکرده است. در مرحله اجرا هم تنها فعالیت انجام شده نشر کتاب سواد رسانه‌ای پایه دهم از سوی آموزش و پرورش می‌باشد که تربیت مدرس مجرب و متخصص برای تدریس کتاب هم انجام نشده است و به طور کلی اقدامات صورت گرفته از سوی آموزش و پرورش، صدا و سیما و دانشگاه‌ها به صورت پراکنده و بدون برنامه ریزی انجام شده است (Nasiri & Aghili, 1391).

بررسی فعالیت‌های علمی و پژوهشی صورت گرفته در بحث سواد رسانه‌ای در ایران نشان می‌دهد که گویی اقبال مختلف جامعه اعم از مسئولان کشور، متخصصان ارتباطات، متولیان رسانه‌ها، آموزگاران، مبلغان دینی و فرهنگی، والدین، دانشجویان و ... ضرورت تسلط بر مهارت سواد رسانه‌ای برای مقابله با اثرات ناخواسته رسانه‌ها را درک کرده‌اند و بر اهمیت آن تأکید می‌کنند، اما با وجود این آگاهی، «آموزش سواد رسانه‌ای» در کشورمان مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. اگر «وزارت آموزش و پرورش»، «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» و «رسانه ملی» را به عنوان متولیان اصلی امر

آموزش در کشور در نظر بگیریم، بررسی عملکرد این سه نهاد نشان می دهد که تاکنون گامی جدی و علمی در جهت آموزش و ارتقای سواد رسانه ای در کشور برداشته نشده است؛ مگر مواردی جزئی در قالب فعالیت های محدود برای آموزش سواد رسانه ای در فضای مجازی و گاهی هم تلویزیون (Hosseini Pakdehi & Shabiri, 2017). نتایج برخی پژوهش ها نشان می دهد که حجم سیاست های سه نهاد صدا و سیما، آموزش و پرورش و آموزش عالی در حوزه سواد رسانه ای بسیار محدود است و در سیاست های موجود سه نهاد مذکور، نگرش آموزش سواد رسانه ای کم رنگ است (Turkzadeh, Mazrouqi, Mohammadi, Ahmadi & Jokar, 2018).

بنابراین، آماده سازی دانش آموزان برای برخورد فعالانه با رسانه ها یکی از وظایف مهم نظام تعلیم و تربیت رسمی است. هم اکنون نیز درس سواد رسانه ای در پایه دهم دوره متوسطه دوم، آموزش داده می شود (Research and Curriculum Planning Organization, 2018). اما به عقیده کارشناسان برای آموزش سواد رسانه ای باید متون مناسب با هر دوره سنی، با همکاری اندیشمندان مختلف تألیف شود و در این حوزه کتب قوی تری متناسب با نیاز مخاطبان و فرهنگ داخلی تألیف و منتشر شود (Faraj Nejad, 2017). این امر مستلزم تدوین برنامه درسی جامع آموزش سواد رسانه ای است و تبیین مبانی سواد رسانه ای و شناسایی مؤلفه های سواد رسانه ای از اقدامات اولیه در این زمینه است. بسیاری از پژوهشگران معتقدند که سواد رسانه ای برای یادگیرندگان یک ضرورت است اما مطالعه روی این متغیر زمینه نوپایی هست (Kahne & Bowyer, 2019).

تاکنون پژوهش های بی شماری در زمینه سواد رسانه ای انجام شده است؛ Sperry & Scheibe (2022) در پژوهشی با عنوان آموزش رمزگشایی از جهان به دانش آموزان: سواد رسانه ای و تفکر انتقادی در سراسر برنامه درسی به بررسی تجربیات معلمان از برنامه درسی سواد رسانه ای پرداختند. آنها به آموزش رمزگشایی جهان به دانش آموزان با استفاده از رسانه های سازنده پرداختند و به این نتیجه رسیدند که با مجهز شدن به مهارت های CMD، معلمان و دانش آموزان بهتر می توانند در یک چشم انداز پیچیده رسانه ای حرکت کنند، در یک جامعه دموکراتیک شرکت کنند و به شهروندان سازنده جهان تبدیل شوند. پژوهش Nettlefold & Williams (2021) با عنوان «چالش ها و فرصت های سواد رسانه ای خبری برای دانش آموزان و معلمان مدارس استرالیا در عصر سیستم عامل ها (پلتفرم ها)» نشان می دهد در حالی که معلمان می گویند تفکر انتقادی در مورد رسانه برای دانش آموزان بسیار مهم است، تقریباً یک چهارم این معلمان در کلاس با اخبار درگیر نیستند. McNelly & Harvey (2021) در پژوهشی با عنوان «آموزش سواد رسانه ای در کلاس های امروزی: مطالعه موردی بر روی دانش، اعتماد به نفس و یکپارچگی معلمان» به این نتیجه رسیدند که بین دانش، اعتماد به نفس و ادغام سواد رسانه ای معلمان رابطه وجود دارد. Marlatt (2020) در پژوهشی با عنوان «برخورد و مقابله»: سواد رسانه ای انتقادی در آموزش معلمان پی برد

که مشارکت رسانه‌ای بین معلمان آموزش دهنده به آگاهی از عوامل خارجی در مورد چگونگی تعامل دانش‌آموزان با متن و عوامل مستتر در آنها، به استمرار ساختار قدرت و سیستم‌های ایدئولوژیک منجر می‌شود.

Yavuz-Konokman (2020) پژوهشی با عنوان «ادغام رسانه‌ها و ادبیات انتقادی در برنامه درسی از طریق آموزش اندیشیدن: از دیدگاه تربیت معلم» نشان داد که نمرات سواد رسانه‌ای پس از آزمون و سواد انتقادی معلمان آموزش دیده افزایش یافته است و آموزش تفکر به هدف تربیت افراد باسواد انتقادی و باسواد رسانه‌ای رسیده است. **Bulger & Davison (2018)** پژوهشی را با عنوان «وعده، چالش و آینده سواد رسانه‌ای» انجام داده اند که بر اساس آن، سواد رسانه‌ای امروزی مایل به سازماندهی حدود ۵ موضوع مشارکت جوانان، آموزش معلمان و منابع آموزشی، حمایت از والدین، طرح‌های سیاستگذاری و ساختار مدارک پایه دارد در پژوهش **Fedorov, Levitskaya & Camarer (2016)** با عنوان «برنامه‌های درسی آموزش سواد رسانه‌ای از نظر کارشناسان بین‌المللی» منابع سازنده برنامه درسی، آموزش سواد رسانه‌ای و همچنین محتوا و بازده‌های یادگیری برنامه درسی آموزش سواد رسانه‌ای، راهبردهای ارزیابی شایستگی سواد رسانه‌ای دانش‌آموزان و هدف گروه‌های مختلف مشخص شد.

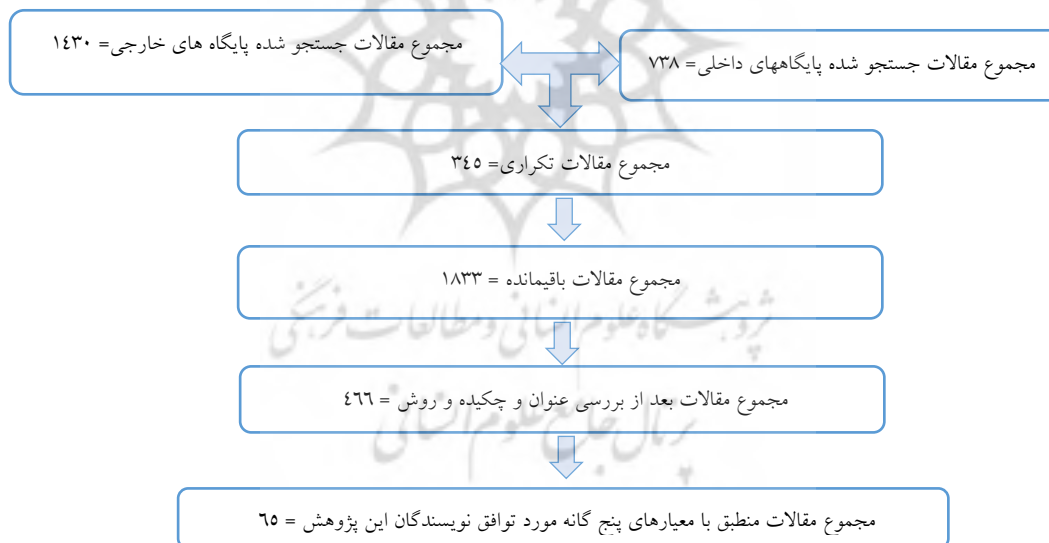
در داخل کشور هم پژوهش‌های زیادی در زمینه سواد رسانه‌ای انجام شده است؛ **Motamedi Mohammadabadi, Nasr Esfahani, Zamani & Asadi (2022)** در پژوهشی با عنوان «تدوین چارچوب برنامه درسی سواد رسانه‌ای در دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه صاحب‌نظران» نشان دادند که از دیدگاه صاحب‌نظران، اهداف برنامه درسی سواد رسانه‌ای شامل رسانه‌شناسی، اصلاح سبک مصرف رسانه‌ای، توسعه اخلاق کاربری، پرورش شهروند فعال و تربیت معلم مولد می‌باشد. پژوهش **Azizi, Fathi Vajargah, Pushneh & Granmayehpur (2022)** با عنوان «طراحی الگوی مطلوب برنامه درسی سواد رسانه‌ای در دوره ابتدایی نظام آموزش و پرورش» نشان می‌دهد که مهم‌ترین عوامل علی شامل اصلاحات اساسی زیرساخت‌ها، طراحی فرصت‌های یادگیری برای کسب مهارت‌های مربوط؛ عوامل زمینه‌ای شامل عوامل اجتماعی، آموزشی و فرهنگی؛ عوامل مداخله‌ای در برگیرنده‌ی پژوهش و کار عملی و نقش و آمادگی معلمان؛ راهبرد شامل؛ دسترسی به رسانه‌ها و توسعه قابلیت‌های معلمان؛ پیامدهای برنامه درسی سواد رسانه‌ای در دوره ابتدایی؛ پیامدهای فردی و اجتماعی را در بر می‌گیرد. یافته‌های پژوهش **Qardashi, Seifi, Ghaffari & Poya (2019)** با عنوان «طراحی مدلی برای تبیین سواد رسانه‌ای در نظام آموزشی دوره دوم متوسطه ایران (پژوهشی بر اساس نظریه مبنایی)» نشان داد که مدل مدنظر شامل یک مضمون فراگیر، ۷ مکانیسم سازمان دهنده است که در آموزش و برنامه ریزی کتاب سواد رسانه‌ای به آن تأکید می‌شود.

با توجه به جستجوهای مختلفی که راجع به موضوع انجام پذیرفته و دستیابی به تحقیقاتی که هر یک به بخشی از سواد رسانه‌ای معطوف شده‌اند؛ باید گفت در پژوهش‌های موجود در داخل کشور به حوزه‌های معرفت شناسی، آسیب‌ها و چالش‌های سواد رسانه‌ای، آموزش به کودکان و نوجوانان، تاثیر بر دانش آموزان، والدین، دانشجویان و فرهنگیان، طراحی و تدوین برنامه درسی، نیازسنجی، الگوی سیاست گذاری، مطالعات تطبیقی سواد رسانه‌ای و در پژوهش‌های خارجی نیز به چالش‌ها و فرصت‌های آموزش و ارزیابی سواد رسانه‌ای به معلمان و دانش آموزان، طراحی پرسشنامه برای بررسی صلاحیت‌های سواد رسانه‌ای معلمان، طراحی الگو و برنامه درسی، نقش والدین، سیاست‌های عمومی، مشارکت مدنی، مطالعات تطبیقی و آموزش سواد رسانه‌ای به کودکان و نوجوانان پرداخته شده است. با توجه به پژوهش‌های انجام شده در داخل و خارج از کشور که به شرح آن‌ها پرداخته شد می‌توان نتیجه گرفت: رسانه‌ها با اطلاعات همه جانبه ای که به سمت مخاطبان گسیل می‌دارند، آن چنان نظام‌های آموزشی را تحت تاثیر خویش درآورده اند که مردم، زندگی بدون رسانه را غیر قابل تصور و ناممکن تلقی می‌کنند (Pereira & Moura, 2019). سواد رسانه‌ای به عنوان یک مهارت حیاتی برای فرد محسوب می‌شود، حوزه‌های مشکل زا در آموزش سواد رسانه‌ای جهت تحقیق و توسعه بیشتر شامل برنامه‌های آموزشی و پرورشی برای مطالعات رسانه‌ای در تمام سطوح آموزش و پرورش؛ دوره‌های تربیت معلم در آموزش رسانه؛ افزایش آگاهی رسانه‌ای از همه ذینفعان و سازمان‌ها در حوزه اجتماعی؛ همکاری و تحقیقات بین المللی در آموزش رسانه‌ای و تبادل گسترده یافته‌های تحقیق و کاربرد عملی آموزش سواد رسانه‌ای برای گروه‌های مختلف اجتماعی می‌باشند (Fedorov & Mikhaleva, 2020).

بنابراین براساس نتایج پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی که در بخش پیشینه تجربی مطرح شد باید گفت که هیچ یک از این پژوهش‌ها نتوانسته اند به صورت منسجم مؤلفه‌ها، ضرورت‌ها و عناصر برنامه درسی سواد رسانه‌ای را برای آموزش دانشجو معلمان شرح دهند، از این رو با توجه به اهمیت سواد رسانه‌ای در تربیت دانش آموزان، آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجویانی که به عنوان معلمان آینده کشور، خدمت خواهند کرد، ضروری است. در پژوهش حاضر با روش سنتزپژوهی، مولفه‌های آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان، گردآوری و در قالب واحد ارائه شده است. شناسایی مولفه‌های آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان یک زمینه مهم محسوب می‌شود که در آن حوزه اقدامی صورت نگرفته است و پژوهش حاضر سعی در پر کردن این خلاء دارد. برنامه درسی برای آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان باید به گونه ای طراحی شود که سواد رسانه‌ای را در ابعاد مختلف و با توجه به مولفه‌های سواد رسانه‌ای مورد توجه قرار دهد. بر این اساس مساله اصلی در این رساله با توجه به خلاء پژوهش مذکور این است که مولفه‌های اساسی و شبکه مفهومی برای آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان چگونه است؟

روش‌شناسی پژوهش

جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر شامل تمامی مقالات علمی معتبر داخلی و خارجی در زمینه سواد رسانه‌ای بود که با توجه به جست و جوی منظم در پایگاه‌های اطلاعاتی، براساس معیارهای ورود تعداد ۲۱۶۸ مقاله علمی شناسایی و در نهایت بر اساس معیارهای خروج تعداد ۶۵ مقاله پژوهشی برای تحلیل نهایی انتخاب شدند. با توجه به این که هدف اصلی پژوهش شناسایی مولفه‌های سواد رسانه‌ای برای دانشجو معلمان بود؛ با استفاده از کلید واژه‌های سواد رسانه‌ای، آموزش سواد رسانه‌ای، سواد رسانه‌ای دانش آموزان، سواد رسانه‌ای معلمان و دانشجو معلمان، برنامه درسی سواد رسانه‌ای، طراحی الگو برای آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان، اطلاعات نشریات داخلی و خارجی شامل: نمایه استنادی علوم ایران^۱، ایران مدکس^۲، پایگاه مجلات تخصصی نور^۳، پایگاه علمی جهاد دانشگاهی^۴، بانک اطلاعات نشریات ایران^۵، پایگاه جامع علوم انسانی و پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران^۶، بانک اطلاعاتی پایان‌نامه‌های علوم پزشکی کشور و پایگاه‌های خارجی PubMed، EBSCO، worldcat، sciencedirect، ProQuest، Springer و موتور جستجوگر google scholar تمام مقاله‌ها، پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دکتری که به نحوی به بررسی برنامه درسی سواد رسانه‌ای پرداخته بودند، گردآوری شد.

شکل ۱: فرایند انتخاب مطالعات

1. sci.isc
2. iranmedex
3. Noormags
4. SID
5. Magiran
6. irandoc

معیارهای ورود پژوهش شامل موارد زیر بود: ۱- پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد، رساله‌های دکتری و مقاله‌های مروری و علمی- پژوهشی که با محوریت سواد رسانه‌ای در طول سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۱ در پایگاه‌های داخلی و در طول سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۲۳ در پایگاه‌های خارجی انتشار یافته بودند؛ ۲- موضوع پژوهش برنامه درسی مبتنی بر سواد رسانه‌ای یا آموزش و یادگیری مبتنی بر سواد رسانه‌ای و یا مقایسه آموزشی مبتنی بر سواد رسانه‌ای با رویکردهای رایج آموزشی بود. ۳- از انواع روش‌های تحقیق استفاده کرده بودند؛ ۴- حداقل یکی از عناصر برنامه درسی در آنها مورد بررسی قرار گرفته بود؛ ۵- سواد رسانه‌ای در حوزه آموزش و یادگیری بکار گرفته شده بود؛ قبل از انجام هر نوع تحلیل، مقالات، پایان نامه و رساله‌های جستجو شده براساس معیارهای بالا بررسی شدند. در پژوهش حاضر، جهت شناسایی مولفه‌های سواد رسانه‌ای دانشجو معلمان و تحلیل یافته‌ها از الگوی شش مرحله‌ای سنتزپژوهی روبرتس استفاده شد (Shorts, 2018). مراحل الگوی شش مرحله‌ای سنتزپژوهی روبرتس به همراه شرح اقدامات انجام شده در ادامه آمده است. لازم به ذکر است، روش گرد آوری داده‌ها، جامعه و نمونه مورد مطالعه و روش تجزیه و تحلیل داده‌ها در فرایند این شش مرحله مشخص شده است.

مرحله اول: شناسایی نیاز، اجرای جستجوی مقدماتی و شفاف سازی نیاز

شرط زندگی موفق انسان‌ها در هر دوره، کسب مهارت‌های لازم برای زندگی در آن دوره است. در هر دوره‌ای از زمان، انسان، با پدیده‌های جدیدی رو به رو می‌شود که شناخت آن پدیده، می‌تواند او را برای مواجهه صحیح و استفاده بهینه از منافع و اجتناب از آسیب‌های احتمالی آن یاری کند. در عصر ما هم پدیده‌های متنوع فناورانه و تأثیرگذار جدید، هر روز در زندگی بشر ظهور می‌کنند. از جمله‌ی این پدیده‌های تأثیرگذار، رسانه‌ها هستند که با ساختارها و اشکال گوناگون و جذاب، پیام‌های انبوه و متنوع خود را به مخاطبان ارسال می‌کنند (Ismaili Taba, Soltanifar & Farhani, 2021). Fedorov & Mikhaleva (2020) معتقدند که سواد رسانه‌ای به عنوان یک مهارت حیاتی برای فرد محسوب می‌شود. در کشور ما آموزش سواد رسانه‌ای سازمان منسجمی ندارد و به طور پراکنده و سلیقه‌ای در آموزش و پرورش، رسانه‌ها، دانشگاه‌ها، سازمان‌های هنری و حوزه‌های علمیه انجام می‌شود. براساس نتایج پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی که در بخش پیشینه تجربی مطرح شد باید گفت که هیچ یک از این پژوهش‌ها نتوانسته‌اند به صورت منسجم مؤلفه‌ها، ضرورت‌ها و عناصر برنامه درسی سواد رسانه‌ای را برای آموزش دانشجو معلمان شرح دهند. با توجه به اینکه مطالعات انجام شده در زمینه سواد رسانه‌ای از زوایای نسبتاً متفاوتی به مولفه‌های سواد رسانه‌ای اشاره کرده‌اند، در این پژوهش سعی شد تا با روش سنتزپژوهی، ترکیب تحقیقات مرتبط، نظریه‌ها و الگوهای مرتبط با آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان، گردآوری و در قالب واحد از مولفه‌های سواد رسانه‌ای ارائه گردد.

مرحله دوم: اجرای پژوهش به منظور بازیابی اطلاعات

این مرحله به جستجوی منابع مرتبط با نیاز اصلی پژوهش اختصاص دارد. در این مرحله، با جستجو در میان تحقیقات فارسی و انگلیسی که در ارتباط با سواد رسانه‌ای دانشجویان معلمان انجام شده است به جستجوی منابع مرتبط با هدف پژوهش پرداخته شد. از این رو کلیه مقالات فارسی موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی مجلات تخصصی نور^۱، بانک اطلاعات نشریات کشور^۲، پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۳، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران^۴، گوگل اسکولر^۵، پرتال جامع علوم انسانی، و جویسگر فارسی علم نت و مقالات انگلیسی موجود در پایگاه‌های اطلاعاتی؛ گوگل اسکولر، ساینس دایرکت^۶، اریک^۷، پروکوئست^۸، الزویر^۹، اشپرنگر^{۱۰}، اسکوپوس^{۱۱} و امرالد^{۱۲} مورد بررسی قرار گرفت. سپس با توجه به هدف پژوهش منابع مرتبط حفظ و منابع غیر مرتبط حذف شدند. کلید واژه‌های به کار برده شده شامل سواد رسانه‌ای، آموزش سواد رسانه‌ای، سواد رسانه‌ای فرهنگیان، سواد رسانه‌ای دانشجویان معلمان و آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجویان معلمان بود.

مرحله سوم: گزینش، پالایش و سازماندهی اطلاعات

جامعه آماری شامل تمامی مقالات معتبر داخلی و خارجی چاپ شده در مجلات معتبر، کتب داخلی و خارجی، پایان نامه‌ها و اسناد مرتبط با موضوع و با بهره‌گیری از پایگاه‌های اطلاعاتی و مراکز نگهداری منابع مکتوب بود. سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، براساس کلید واژه‌های اصلی و ارتباط با موضوع و بازه زمانی پژوهش‌ها جهت استخراج مولفه‌ها انتخاب شدند. در این مرحله مطالعات مرتبط با هدف پژوهش مشخص شد. ما برای داوری نیازمند تعیین ملاک‌هایی برای انتخاب و دسته‌بندی مطالعات هستیم. معیارهای اصلی ورود مقالات در این پژوهش شامل موارد زیر است:

الف: مقالات و پژوهش‌هایی داخلی در محدوده زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ و پژوهش‌های خارجی در محدوده زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۳ در حوزه آموزش سواد رسانه‌ای و آموزش سواد رسانه‌ای برای فرهنگیان و دانشجویان معلمان بودند.

ب) مقالات و پژوهش‌هایی که سواد رسانه‌ای را در بین معلمان و دانشجویان معلمان مورد بررسی قرار داده بودند.

-
- 1) Noormages
  - 2) Magiran
  - 3) SID
  - 4) Irondoc
  - 5) Google Scholar
  - 6) Science Direct
  - 7) Eric
  - 8) ProQuest
  - 9) Elsevier
  - 10) Springer
  - 11) Scopus
  - 12) Emerald

با توجه به جستجوهای انجام شده از بین پژوهش ها با کلید واژه سواد رسانه ای ۷۳۸ پژوهش داخلی و ۱۴۳۰ پژوهش خارجی انتخاب شد که تعدادی از این مطالعات برای ورود به تحلیل نهایی مناسب نبودند و براساس ملاک های خروج از فرایند تحلیل این پژوهش خارج شدند. ملاک های خروج این پژوهش شامل موارد زیر است:

الف: پژوهش هایی که اطلاعات کافی در زمینه هدف پژوهش گزارش نکرده بودند.

ب: پژوهش هایی که در مجلات نامعتبر منتشر شده بودند.

به طور کلی، تعداد مقالات و پژوهش های مرتبط با کلید واژه ها، ۲۱۶۸ مورد (۷۳۸ مقاله فارسی و ۱۴۳۰ مقاله انگلیسی) بود. با توجه به ملاک های ورود از بین ۲۱۶۸ مطالعه ۶۶۶ مطالعه جهت بررسی چکیده انتخاب شد. پس از بررسی چکیده مقالات تعداد ۲۵۷ مقاله (۱۶۸ مقاله فارسی و ۸۹ مقاله انگلیسی) تعداد ۶۵ مقاله (۴۰ پژوهش فارسی و ۲۵ پژوهش انگلیسی) جهت تحلیل نهایی انتخاب شدند.

مرحله چهارم: چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل

این مرحله چارچوبی پیوند دهنده است که اطلاعات بدست آمده در پیرامون آن ترکیب می شود. چارچوب ادراکی شکل گرفته در این پژوهش حول مفهوم اصلی شناسایی مولفه های سواد رسانه ای است. سواد رسانه ای مجموعه ای از مهارت های قابل یادگیری است که به توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل و ایجاد انواع پیام های رسانه ای اشاره دارد و یک مهارت ضروری در دنیای امروزی به شمار می رود (Potter, 2016). در زمینه مولفه های سواد رسانه ای دسته بندی های مختلفی صورت گرفته است. از آنجا که هدف این پژوهش داشتن یک تصویر کلی از وضعیت موجود مولفه های سواد رسانه ای است، لذا دسته بندی مولفه ها به صورت کدگذاری انجام شده است.

مرحله پنجم: پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده های ملموس

ابتدا با روش کیفی سنتز پژوهی مؤلفه های سواد رسانه ای شناسایی شد. برای شناسایی مولفه های سواد رسانه ای جامعه آماری شامل مقالات معتبر داخلی و خارجی چاپ شده در مجلات معتبر، کتب داخلی و خارجی، پایان نامه ها و اسناد مرتبط با موضوع محدود بر ۲۰ سال اخیر و با بهره گیری از پایگاه های اطلاعاتی و مراکز نگهداری منابع مکتوب بود و جهت نمونه گیری از نمونه گیری هدفمند بهره گرفته شد. برای تحلیل داده های حاصل از سنتز پژوهی از تحلیل محتوای کیفی و بررسی روابط میان مضامین استفاده شد. در این مرحله، یافته های مطالعات منتخب به صورت باز کدگذاری شده و سپس بر اساس فرایند کدگذاری محوری، کلیه کدهای باز بر اساس مفاهیم مشترک دسته بندی شدند.

مرحله ششم: ارائه نتایج

در این بخش با توجه به فرایند و فرآورده‌های سنتزپژوهی در یک نمای کلی، مولفه‌های سواد رسانه‌ای دانشجو معلمان مورد بررسی قرار گرفت. ابتدا در قسمت فرایند سنتزپژوهی استخراج مولفه‌های سواد رسانه‌ای انجام شده است. به این صورت که ابتدا توصیفات کلیه مولفه‌ها به صورت باز کدگذاری می‌شود، سپس در بخش ارایه نتایج ترکیب، کدهای باز در کنار هم قرار گرفته و با کدگذاری مجدد، موارد هم پوشی و قرابت معنایی با هم ترکیب شده و مضامین (کدهای محوری) استخراج شد. در ادامه از طریق کدگذاری گزینشی، مضمون‌هایی که مفهوم مشترک داشتند در یک طبقه قرار داده شدند. داده‌ها برای مولفه‌های سواد رسانه‌ای از مقالات، کتب و اسناد مرتبط با موضوع و پایگاه‌های اطلاعاتی و مراکز نگهداری منابع مکتوب با استفاده از چک لیست محقق ساخته گردآوری شد. چک لیست با استفاده از مطالعه مبانی نظری مربوط به موضوع تحقیق تدوین شد. بر اساس داده‌های چک لیست مولفه‌های سواد رسانه‌ای در پنج مضمون سازمان دهنده اصلی، ۱۶ مضمون سازمان دهنده فرعی و ۵۶ مضمون پایه شناسایی شدند. روایی مؤلفه‌های شناسایی شده برای تربیت رسانه‌ای با استفاده از نظرات ۵ نفر از متخصصان دانشگاهی که در رشته‌های برنامه ریزی درسی و سواد رسانه‌ای صاحب نظر و اثر بودند، سنجیده شد. برای اطمینان از نحوه کدگذاری‌ها از دو نفر ارزشیاب جهت کدگذاری مجدد یافته‌ها استفاده شد که به منظور تأیید پایایی، از فرمول ضریب کاپای کوهن $Kappa = \frac{po-pe}{1-po}$ ، استفاده شد که در این پژوهش میزان توافق بین ارزشیابان عدد ۰/۷۶ بدست آمد که نشان دهنده ۷۶ درصد توافق بین ارزشیابان در کدگذاری‌ها بود.

یافته های پژوهش

برای تحلیل نهایی در این پژوهش از یافته های ۶۵ تحقیق علمی استفاده شده است که در جدول زیر ویژگی های این تحقیقات بر اساس کد مقاله، نام پژوهشگر، عنوان پژوهش، سال انتشار و مولفه های هر پژوهش قابل ملاحظه است .

جدول شماره ۱. مؤلفه های سواد رسانه ای در پژوهش های انجام شده

کد	پژوهشگر	عنوان پژوهش	سال	مولفه ها
۱	Brady Nash	رویکردهای انتقادی به سواد رسانه ای در آموزش معلمان: ارزیابی برای چالش های سیاست پسا حقیقت	۲۰۲۳	محیط دیجیتال، سیاست تضعیف مفهوم حقیقت، آموزش معلمان ، اعتبار پیام، خشونت نمادین و لفظی، سواد رسانه ای انتقادی ، تسهیل یادگیری، سنجش
۲	Sperry, Sch eibe	آموزش رمزگشایی از جهان به دانش آموزان: سواد رسانه ای و تفکر انتقادی در سراسر برنامه درسی	۲۰۲۲	تجربیات معلمان، تفکر انتقادی، تجزیه و تحلیل مبتنی بر سوال، رسانه ساختن گرا، همکاری
۳	Nettlefold & Williams,	چالش ها و فرصت های سواد رسانه ای خبری برای دانش آموزان و معلمان مدارس استرالیا در عصر سیستم عامل	۲۰۲۱	انگیزه و شایستگی معلمان، میزان مصرف رسانه ای، ملاحظات اخلاقی، برنامه درسی، هنر، هنرهای رسانه ای
۴	McNelly & Harvey	آموزش سواد رسانه ای در کلاس های امروزی: مطالعه موردی بر روی دانش، اعتماد به نفس و ادغام معلمان	۲۰۲۱	آموزش سواد دیجیتال، دانش، اعتماد به نفس و ادغام سواد رسانه ای، مهارت های دیجیتال (مهارت های عملیاتی و رسانه ای اجتماعی)

۵	Marlatt	برخورد و مقابله: سواد رسانه‌ای انتقادی در آموزش معلمان	۲۰۲۰	آموزش سواد رسانه‌ای، کاوش انتقادی، منابع و انگیزه‌های رسانه‌ای پنهان قدرت، انتشار محتوا برای مصرف عمومی، مدیریت مصرف
۶	Yavuz-Konokman	ادغام رسانه‌ها و ادبیات انتقادی در برنامه درسی از طریق آموزش اندیشیدن: از دیدگاه تربیت معلم	۲۰۲۰	تفکر انتقادی، خلاقیت، شایستگی و مسئولیت پذیری و توسعه توانایی آنها برای بررسی واقعی حقایق و روابط، داشتن دانش، تجزیه و تحلیل و واکنش دادن، قضاوت
۷	HATTANI	آموزش سواد رسانه‌ای در دبیرستان: نگرش معلمان	۲۰۱۹	شهروند دموکراتیک، مطالعات رسانه‌ای و برنامه درسی فضای مجازی، رویکرد برنامه درسی، سرمایه گذاری پولی، پشتیبانی حرفه ای و شیوه‌های کلاس درس، سنجش نگرش، شایستگی‌ها در تحلیل رسانه
۸	Kahne & Bowyer	آیا آموزش سواد رسانه‌ای می‌تواند تعامل دیجیتال با سیاست را افزایش دهد؟	۲۰۱۹	مشارکت دیجیتال، سیاست آنلاین، سازمان‌ها و نهادهای دولتی، آموزش سواد رسانه‌ای، نهادهای نخبه محور، فرهنگ مشارکت، توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل، ارزیابی، ایجاد و عمل با استفاده از همه اشکال
۹	Mateus & Wilson	طراحی، اعتبار سنجی و کاربرد پرسشنامه آموزش رسانه‌ای برای آموزش معلمان	۲۰۱۹	دانش سواد رسانه‌ای، نگرش سواد رسانه‌ای، مهارت‌های سواد رسانه‌ای، شایستگی‌های معلمی
۱۰	Chen, Lin, Lee, Lee	ایجاد هنجار سواد رسانه‌ای جدید دانش آموزان سنگاپور: پیامدهای سیاست و آموزش	۲۰۱۸	مصرف کارکردی، مصرف انتقادی، تولید مصرف کارکردی و تولید مصرف انتقادی

<p>تماشای انتقادی، توانایی دسترسی، تجزیه و تحلیل، ارزیابی، ایجاد و عملیات استفاده از همه اشکال ارتباطی، ارزش ها در برنامه سواد رسانه ای (مشارکت جوانان، آموزش ش معلمان، حمایت والدین، طرح های سیاستگذار ی و پایگاه ها ی شواهد)، اعتماد به نفس، مسئولیت فردی، پایگاه شواهد سواد رسانه ای ملی</p>	<p>۲۰۱۸</p>	<p>وعده، چالش و آینده سواد رسانه ای</p>	<p>Bulger & Davison</p>	<p>۱۱</p>
<p>آموزش سواد رسانه ای، اندازه گیری سواد رسانه ای، زبان مادری، آموزش عمومی، علوم اجتماعی، علوم رفتاری، علوم فرهنگی، تاریخ و اقتصاد</p>	<p>۲۰۱۷</p>	<p>اندازه گیری سواد رسانه ای برای آموزش رسانه: تهیه پرسشنامه برای صلاحیت های معلمان»</p>	<p>Simons, Meeus & T'Sas</p>	<p>۱۲</p>
<p>منابع سازنده برنامه درسی آموزش سواد رسانه ای و همچنین محتوا و بازده های یادگیری برنامه درسی آموزش سواد رسانه ای، راهبردهای ارزیابی شایستگی سواد رسانه ای دانش آموزان و گروه های مختلف، مقاومت دستگاه های اداری، برنامه درسی بیش از حد در کلاس درس، توسعه ضعیف آموزش اولیه و مداوم معلمان، ضرورت توسعه تحقیقات سطح بالا و پیشنهادات برنامه درسی</p>	<p>۲۰۱۶</p>	<p>برنامه های درسی آموزش سواد رسانه ای از نظر کارشناسان بین المللی</p>	<p>Fedorov, Levitskaya & Camarero</p>	<p>۱۳</p>
<p>اعتبار سنجی، آموزش سواد رسانه ای درون برنامه درسی، آموزش سواد رسانه ای فرا برنامه درسی، آموزش بین رشته ای، مهارت های تجزیه و تحلیل، ارزیابی، تولید، تفکر انتقادی</p>	<p>۲۰۱۶</p>	<p>چالش های ارزیابی آموزش سواد رسانه ای</p>	<p>Schilder, Locke & Saxon</p>	<p>۱۴</p>

۱۵	Stasova	والدین معاصر: نخستین معلمان سواد رسانه‌ای، در بین والدین فرزندان 6-17 سال	۲۰۱۴	مصرف رسانه‌ای، کنترل و نظم، شیوه‌های فرزند پروری، ارتباط موثر، آموزش سواد رسانه‌ای
۱۶	Schmidt	آموزش سواد رسانه‌ای : مقایسه ای از نحوه پرداختن به سواد رسانه‌ای در سراسر سیستم آموزشی	۲۰۱۳	تحلیل پیام رسانه‌ای و درک صحیح اهداف
۱۷	Culver & Jacobson	سواد رسانه‌ای و کاربرد آن به عنوان روشی برای تشویق به مشارکت مدنی	۲۰۱۲	مالکیت خصوصی، مقررات، تعامل، فرهنگ مشارکتی، محیط رسمی و غیر رسمی، تعهد، بازنمایی، کلیشه سازی، تولیدات رسانه ای از جمله ویدئو، موسیقی، مقالات خبری، ترکیب بازی و یادگیری، بازی‌های ویدیویی و کتاب‌های مصور
۱۸	Singh	جایگاه مهارت‌های سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای در توجه به آموزش	۲۰۱۲	یادگیری مادام العمر، منابع الکترونیکی و دیجیتالی، ساخت و تولید، مهارت‌های ارتباطی؛ عدد شناسی؛ هوش مصنوعی، استفاده از فناوری اطلاعات و یادگیری نحوه یادگیری
۱۹	Finkulevich, Feldman, and Fitchner	سیاست‌های عمومی سواد رسانه‌ای و آموزش و پرورش در آمریکای لاتین: بررسی اجمالی و پیشنهادات	۲۰۱۲	سواد دیجیتال، پایگاه‌های اینترنتی، دسترسی دموکراتیک، زیرساخت، پشتیبانی و مربیگری، مقررات، آموزش، ارزیابی و تحقیق، شکاف دیجیتال

۲۰	Ouzhan, Haydari	وضعیت سواد رسانه ای در ترکیه	۲۰۱۱	ابزارهای رسانه ای اساسی ارتباطات، توانایی دسترسی، ارزیابی و برقراری ارتباط پیامها، تحلیل انتقادی و یادگیری پیامهای شخصی (چاپی مانند کتاب و مجله و روزنامه، شنیداری مانند رادیو، بصری مانند تصاویر ثابت، چند رسانه ای)
۲۱	Ramírez de Piscina, Basterretxe a & Jiménez	گزارشی در رابطه با وضعیت سواد رسانه ای در اجتماع مدرسه باسک	۲۰۱۱	مهارت تجزیه و تحلیل، سواد دیجیتال، مدیریت مصرف، رشد حرفه ای معلمان
۲۲	Wood	آموزش سواد رسانه ای: ارزیابی آموزش سواد رسانه ای در مدارس کلرادو	۲۰۰۹	تحلیل انتقادی، ارزیابی، پرسشگری، ابعاد شناختی، زیبایی شناختی، احساسی، اخلاقی، اخبار جعلی، آموزش معلمان، یادگیری مستقل، و تجزیه و تحلیل اطلاعات، خود سانسوری
۲۳	Tigga	رشد، نزول و ظهور آموزش سواد رسانه ای در ایالات متحده ۱۹۶۰ - ۲۰۰۰	۲۰۰۹	سیاست و فرهنگ عامه، هویت، تجربه شخصی، سلامت عمومی، تولید و نشر، اقتصاد و فرهنگ
۲۴	Stewart Share	سواد رسانه ای انتقادی در دوران ابتدایی: مطالعه موردی درباره ایده های معلمان و تجربه آنها در مورد آموزش سواد رسانه ای و کودکان خردسال	۲۰۰۶	مشارکت مدنی، تحول اجتماعی، تفکر انتقادی، برنامه درسی سواد رسانه ای، آزمایشگاه آموزش سواد رسانه ای، باز نمایی، تعمیم، تجزیه و تحلیل، بینش عمل گرایانه، رسانه های کامپیوتر، بازی های ویدئویی، تلویزیون، فیلم و چاپ
۲۵	Phang	افزودن سواد رسانه ای در برنامه درسی و دیپلم رسانه	۲۰۰۵	آگاهی، اعتماد، تفکر انتقادی، تعقل و خردورزی، استفاده، دسترسی، تجزیه و تحلیل، تولید

۲۶	Motamedi Mohamma dabadi, Nasr Esfahani, Zamani and Asadi	تدوین چارچوب برنامه درسی سواد رسانه‌ای در دانشگاه فرهنگیان از دیدگاه صاحب‌نظران	۱۴۰۱	رسانه شناسی، اصلاح الگوی مصرف رسانه‌ای، توسعه اخلاق کاربری، پرورش شهروند فعال، تربیت معلم مولد، کلیات و مفاهیم، تکنیک ساخت رسانه، نقد و تحلیل، مدیریت رسانه، ملاحظات امنیتی و اخلاقی، کاربست، روش‌های تدریس سنتی و فعال، ارزشیابی
۲۷	Yazdani Prai and Salimi	مقایسه تطبیقی برنامه‌های درسی مربوط به سواد رسانه‌ای بین کشورهای کانادا، ژاپن و ایران	۱۴۰۰	استحکام هویت فردی و ملی، کسب مهارت در مدیریت محتوای، ایجاد گفت‌وگو دموکراتیک، انتقاد از فرهنگ آمریکایی، کارآفرینی، فناوری، فراگیری تکنیک‌های فنی، بقا در جامعه اطلاعاتی پیشرفته، بیان عقاید، برقراری تعامل و ارتباط، زندگی سالم در فضای مجازی، آمادگی ورود به حرفه در بخش‌های اقتصادی و اجتماعی
۲۸	Ansari, Saraji and Yusufzadeh	چیستی، چرایی و چگونگی آموزش سواد رسانه‌ای در دوره ابتدایی	۱۴۰۰	انواع تفکر مراقبتی، مسئولیت پذیری، مخاطب خاص، انتقادی و خلاقانه
۲۹	Hashemi and Enferadi	سنتر پژوهی بررسی ضرورت آموزش سواد رسانه‌ای در ایران	۱۴۰۰	آموزش سواد رسانه‌ای و ارائه شیوه‌های موثر و نوین آموزشی
۳۰	Ansari, Saraji and Yusufzadeh	تبیین الگوی سواد رسانه‌ای برای دانش آموزان دوره دوم ابتدایی بر اساس اصول فیک	۱۳۹۹	مصرف انتقادی (تحلیل، ترکیب، ارزشیابی)، مصرف کارکردی (فهم، مهارت استفاده)، تولید و مصرف انتقادی (مشارکت، خلق)، تولید و مصرف کارکردی (مهارت تولید- مصرف، طراحی و تولید، انتشار)

<p>پردازش اطلاعات، فرهنگ سازی، تفکر انتقادی، آموزش، تجزیه و تحلیل، نیازسنجی، تولید محتوا، انتخاب آگاهانه، تأثیر سیاست گذاران، ذائقه ی مخاطبان، شکل محتوا، گسترش اندیشه سواد، به کار گیری صنایع رسانه ای، ارتقاء مهارت های اجتماعی، توسعه و تحریک آگاهی، دسترسی به پیام، استقلال فردی، جداسازی مفاهیم، حمایت نهادی و قانونی، توانمند سازی در مصرف رسانه ای، مدیریت محتوا</p>	۱۳۹۹	طراحی الگوی سواد رسانه ای در ورزش	Nazarvisi, Yektayar and Ghasemi	۳۱
<p>محتوای تصویری (کاربرد، کمک به فهم رسانه ه، بیان کننده ی مضرات و تهدیدات رسانه)، متن کتاب (کاربردها و فواید انواع رسانه ها، استفاده صحیح از انواع رسانه ها، تهدیدات و مضرات رسانه ها)، پرسش های کتاب درسی (استفاده از انواع رسانه ها، تحلیل رسانه ها، مقابله با تهدیدات رسانه ها)</p>	۱۳۹۹	بررسی و تحلیل محتوای کتاب تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی براساس میزان توجه به آموزش مولفه های سواد رسانه ای	Iqbalian Nooranizadeh, Rizvani, Homsji Jezi	۳۲
<p>مکانیزم های یادگیری، تدریس و آموزش سواد رسانه ای، صلاحیت های لازم تحول آفرینی رهبری، اصلاح رفتار مخاطبان، اهداف و استانداردها</p>	۱۳۹۹	طراحی مدلی برای تبیین سواد رسانه ای در نظام آموزشی دوره دوم متوسطه ایران (پژوهشی بر اساس نظریه مبنایی)	Ali Qardashi, Seifi, Ghaffari and Poua	۳۳
<p>تفکر انعکاسی، مشارکت فعالانه، یادگیری خود آگاه، درک نقش های چندگانه فرهنگی، تفکر و تجزیه و تحلیل انتقادی، ارزیابی، تفکر</p>	۱۳۹۹	بررسی تاثیر میزان سواد رسانه ای دبیران آموزش و پرورش بر	Zarrabian and Tahmasabi Abder	۳۴

توسعه مدل تفکر انعکاسی	خلاقانه، شناخت زیبایی اشکال بصری
۳۵	Sepehri
تحلیلی پدیدار شناسانه بر درک وضعیت سواد رسانه‌ای در آموزش و پرورش ایران	۱۳۹۹ مکانیزم‌های مدیریتی، مکانیزم‌های آموزش و تدریس، مکانیزم‌های اصلاح ساختار، مکانیزم صلاحیت‌های لازم تحول آفرینی در سواد رسانه‌ای، مکانیزم یادگیری، مکانیزم توجه به کیفیت آموزش و مکانیزم تحولات و چالش پیش روی آموزش سواد رسانه‌ای
۳۶	Qureshi and Hashemi
نقش آموزش سواد رسانه‌ای در استفاده هدفمند از شبکه اجتماعی با سنتز پژوهی	۱۳۹۹ استفاده اخلاقی، تفکر تحلیلی و انتقادی، ابزاری برای آموزش و یادگیری، شبکه‌های اجتماعی
۳۷	Buckingham translated by Sar Afraz
آموزش رسانه : یادگیری، سواد رسانه‌ای و فرهنگ و معاصر	۱۳۹۹ آموزش رسانه، مطالعات فرهنگی، دموکراتیزه کردن، حمایت‌گری، کودکی دگرگون، فناوری، اقتصاد، متن، مخاطب، تولید، زبان، بازنمایی، تحلیل متن، تحلیل بافت، مورد کاوی، ترجمه، شبیه سازی، آموزش آکادمیک، درون برنامه درسی، حرفه ای، رسانه‌های جماعتی، گروه‌های فعال مستقل، بازی و گفت‌وگو انتقادی، خلاقیت، یادگیری مفهومی، خود اجتماعی، هویت پست مدرن، سواد دیجیتال، مدرسه زدایی
۳۸	Mohebzade h
طراحی و اعتبارسنجی الگوی برنامه درسی سواد رسانه‌ای با تاکید	۱۳۹۹ طراحی برنامه درسی، اعتبارسنجی، سواد رسانه‌ای، فضای مجازی

بر فضای مجازی در

دوره اول متوسطه

سیاست قانونی، ظرفیت سازی منابع مالی، ارزش های مشروع و قانونی، مکانیسم ارزیابی، ارتقای جامعه مدنی، دسترسی، استفاده - کاربرد، ارزیابی - تجزیه و تحلیل، تولید، بعد شناختی، احساسی، زیبایی شناختی و اخلاقی	۱۳۹۸	راهکارهای افزایش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی معلمان	Amiri, Zabelizadeh and Karmi Namiondi	۳۹
هدف، محتوا، مخاطب، قالب‌های آموزش پیام	۱۳۹۸	اثربخشی برنامه آموزشی مبتنی بر سواد رسانه ای بر میزان خلاقیت دانش آموزان مقطع ابتدایی شهر کرج	Saleh Rad, Afzal Khani, Alipour	۴۰
تجزیه و تحلیل اطلاعات، رویکرد انتقادی، محتوا و فرصت‌های یادگیری، ارزشیابی	۱۳۹۸	معرفت شناسی سواد رسانه‌ای در نظام‌های آموزشی کانادا و ژاپن به منظور بومی سازی سواد رسانه‌ای در ایران	Ali Qardashi, Seifi, Ghaffari, Poya	۴۱
بعد اخلاقی (نحوه ی کاربرد، محتوای پیام‌های شبکه اجتماعی، سانسور، نوع برنامه‌های شبکه‌های اجتماعی)، بعد احساسی (تبلیغات، تأثیر احساسات، عقاید و باورهای افراد)، بعد شناختی (تأثیر مطلوب و نامطلوب رسانه اجتماعی به صورت خودآگاهانه یا نا خودآگاهانه ، عدم اطلاع از ماهیت خبرها، بد زیبایی شناسی (فریب کاری، ابعاد سیاسی و فرهنگی، چگونگی فکر کردن،	۱۳۹۸	مقایسه ی کیفی سواد رسانه‌ای با فیلترینگ اطلاعات در فضای مجازی در بین دانش آموزان دختر و پسر شهر ایلام از دیدگاه اساتید زن	Kohi, Niromand, Dindar Farkosh, Tajik Ismaili	۴۲

<p>تشخیص اهداف پنهان بازی‌های رایانه‌ای، فیلترینگ اطلاعات) کاهش جرایم، اختلال در شبکه اجتماعی، تصویب قوانین مناسب، قوانین حفاظت اطلاعات دولت، حریم ارتباطات مجازی، کنترل قوانین عمومی، حریم خصوصی، حفظ حریم شخصی، نقض آزادی</p>	۱۳۹۸	<p>تحلیل محتوای کتاب تفکر و سواد رسانه‌ی پایه دهم از منظرهای مهارت سواد اطلاعاتی مدل حل مسئله شش مهارت بزرگ</p>	Shah Mohammadi	۴۳
<p>توصیف مسئله، راهبردهای جستجوی اطلاعات، مکانیابی و دسترسی به اطلاعات، استفاده از اطلاعات، ترکیب جدید، ارزیابی</p>	۱۳۹۸	<p>بررسی آسیب‌ها و چالش‌های آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس</p>	Mahmoudi, Rostgar and Imanifar	۴۴
<p>کودک محور، رسانه محور، فناوری دیجیتال، سواد شهروندی، مشارکت مدنی، برنامه ریزی شخصی، تفکر انتقادی، جنبه‌های نامحسوس پیام</p> <p>سواد رسانه‌ای انتقادی، علوم شناختی و ساخت‌گرایی، کاربرد سیاسی و تجاری، رسانه‌های الکترونیکی و چاپی، تدریس کیفی، دانش آموز محوری، تدریس ساختارگرا، حل مسئله، عدالت اجتماعی، نژاد، جنسیت، فرهنگ، ایدئولوژی، مشارکت والدین، پروژه محوری، حریم خصوصی، حاکمیت قانون، اجتماعی شدن، شکاف دیجیتال، مالکیت، موضع رسانه‌ای، دسترسی، تحلیل، ارزیابی، تولید، کنترل، اعتماد، سواد مفهومی، انتخاب، انگیزه، اخبار و تبلیغات، فرهنگ عامه، تفسیر پیام</p>	۱۳۹۸	<p>جستارهایی در آموزش سواد رسانه‌ای</p>	Mousavi Samadi	۴۵

<p>سواد رسانه‌ای با آی پد و لپ تاپ، دانش آموز محوری، یادگیری باز، یادگیری گروهی، خلاقیت، اخلاق رسانه‌ای، روابط نمادین، بار شناختی، تجسم بصری، تحلیل و تفسیر، توسعه شهروندی، مدیریت مصرف، عوامل فراملیتی، توسعه، تبلیغات غیر قانونی، قانون کپی رایت، رویکرد حمایت گرا و انعطاف پذیر، صلاحیت رسانه‌ای</p>	<p>۱۳۹۸</p>	<p>تجربیات آموزش سواد رسانه‌ای</p>	<p>Fotorechi and haghshenas</p>	<p>۴۶</p>
<p>منطق، اهداف، روش، روش‌های پژوهشی، محیط، تجهیزات، امکانات و مواد آموزشی</p>	<p>۱۳۹۷</p>	<p>تدوین برنامه درسی آموزش سواد رسانه‌ای در راستای بسط امنیت اجتماعی: یک مطالعه کیفی</p>	<p>Turkzadeh, Mazrooghi, Mohamma di, Ahmadi, Jokar</p>	<p>۴۷</p>
<p>جامعه هدف (دانش آموزان، معلمان، خانواده‌ها، مسئولین و سایر)، ابعاد آموزش سواد رسانه‌ای (دسترسی به رسانه، کاربرد، تجزیه و تحلیل، تولید)، محتوای آموزش (بسته ی آموزش سواد رسانه ی، کتاب سواد رسانه‌ای و ابزار چند رسانه‌ای)، تفکیک رسانه‌ها (رسانه‌های شفاهی، رسانه‌های مکتوب، رسانه‌های الکترونیک، رسانه‌های اینفومدیا، رسانه‌های برخط)، روش‌های آموزش (پرس و جوی موضوعی، پرس و جوی علمی، حل مسئله، مطالعه موردی، یادگیری مشارکتی، تحلیل محتوا، تحلیل زمینه ای، رویکرد ترجمه، رویکرد تولید)</p>	<p>۱۳۹۷</p>	<p>بررسی ابعاد آموزش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی در نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی کشور</p>	<p>Sharifi and karami</p>	<p>۴۸</p>

اهمیت برنامه ریزی شخصی، وجه به جنبه‌های نامحسوس پیام، درک پیام، کسب مهارت لازم	۱۳۹۷	آموزش سواد یا رسانه به دانش آموزان پایه ششم با رویکردی بر تفکر انتقادی	Nasiri, Bakhtiari and Hosseini	۴۹
سواد فرهنگی - رسانه‌ای دیجیتال، رسانه‌های جمعی، رسانه‌های دیجیتال و بازی‌های رایانه ای در بستر فضای مجازی و تلفن همراه هوشمند	۱۳۹۷	راهبردهای ارتقاء سواد رسانه‌ای دیجیتال دانش آموزان ابتدایی برای وزارت آموزش و پرورش ج.ا.ج	Amin Fard and the ghorbani	۵۰
توانایی درک دانش موجود در رسانه‌ها، نگرش مثبت انتقالی ارتباطی	۱۳۹۷	واکاوی سواد رسانه‌ای به عنوان مولفه ای تاثیرگذار در بهبود آموزش و گسترش یادگیری	Kiarsi and Falahi	۵۱
سامانه سواد رسانه‌ای و سوادهای جدید، سواد برخط و بر شبکه	۱۳۹۶	سوادهای رسانه‌ای در برنامه درسی آموزش و پرورش: الگوی آموزش سوادهای جدید در مدارس ایران	Khosravi	۵۲
سواد اطلاعاتی، سواد رسانه‌ای، سواد کتابخانه ای، سواد کامپیوتری، سواد تلویزیونی، سواد خبری، سواد تبلیغات، سواد آزادی بیان و اطلاعات، سواد سینما، سواد بازی‌های کامپیوتری، سواد اینترنتی، سواد دیجیتالی	۱۳۹۶	شناسایی راهکارهای افزایش سواد رسانه‌ای و اطلاعاتی اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه‌های کشور	Karimi Namyundi, Karimi and Jenavi	۵۳
فرهنگ، مفهوم علم، مطالعات رسانه‌ای، روش نشانه شناسی برای تحلیل رسانه، خلاقیت، تولید، خودکارآمدی	۱۳۹۶	آموزش سواد رسانه‌ای به کودکان: معرفی شاخص‌های محتوای آموزش سواد رسانه‌ای در دبستان	Ojagh	۵۴

<p>دسترسی، تحلیل، ارزیابی و خلق کردن، ابعاد شناختی، احساسی، اخلاقی و زیبایی شناختی، محتوای آموزشی، اطلاع رسان و هشداردهنده</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>آموزش سواد رسانه ای در فضای مجازی (مقایسه وبسایت مدیا اسمارتس کانادا و وبسایت سواد رسانه ای ایران)</p>	<p>Hosseini Pakdehi and Shabiri</p>	<p>۵۵</p>
<p>اصل عدم شفافیت، زبان (رمزها و قواعد)، رمزگشایی مخاطب، ازنمایی (محتوا و پیام)، انگیزه، دسترسی، استفاده، فهم انتقادی (رمز گشایی، تحلیل و ارزیابی و تولید پیام های رسانه ای)</p>	<p>۱۳۹۶</p>	<p>واکاوی جایگاه سواد رسانه ای انتقادی در نظام آموزش و پرورش ایران</p>	<p>Kiarsi and Kiarsi</p>	<p>۵۶</p>
<p>مؤلف (ساختار گرای)، شکل (مهارتها و تولید)، مخاطب، محتوا (پیام)، انگیزه (هدف) آموزش و پرورش رسانه (آموزش و پرورش رسمی، آموزش و پرورش غیر رسمی، تعامل با رسانه، آموزش اولیا، آموزش اخلاق و ارزش ها) مشارکت و شهروند فعال (مشارکت در حوزه عمومی، ارزش های حرفه ای، مراجع وضع مقررات، آزادی بیان، حق دسترسی به اطلاعات، دموکراسی، گفت و گوی میان فرهنگی)، مهارت ها و توانایی های خلاق و انتقادی (استقلال شخصی، حل مساله، تفکر انتقادی، دسترسی، تجزیه و تحلیل، انتخاب آگاهانه، مهارت های فرهنگی و نشانه شناختی، مهارت های ارتباطی، مهارت های تکنیکی، مهارت های تولیدی و خلاق)</p>	<p>۱۳۹۵</p>	<p>مقایسه نظرات نخبگان و مجریان در خصوص الزامات آموزش سواد رسانه ای با رویکرد فرهنگی (به دانش آموزان ابتدایی)</p>	<p>Rahimi, Soltanifar, Azizabadi Farahani; Zamani Moghadda m and Nasiri</p>	<p>۵۷</p>

۵۸	Khaniki, Shah Hosseini and Nourizad	تبیین الگوی آموزش سواد رسانه‌ای در نظام آموزش و پرورش	۱۳۹۵	واکاوی تجربی، ارزیابی انتقادی، مسئولیت اجتماعی، فلسفیدن، آموزش باز اندیشانه
۵۹	Garber and Mendoza. Translated by Taghavipour and Kazemi Unji	آموزش سواد رسانه‌ای در رسانه‌های جدید	۱۳۹۵	تفکر اخلاقی، هویت، حریم خصوصی، اعتبار، مالکیت، مشارکت
۶۰	Asadi and Ziyai Najafabadi	حق عمومی آموزش سواد رسانه‌ای	۱۳۹۴	قابلیت دسترسی، دستیابی، پذیرش و تطبیق، حقوق ملی و بین‌المللی، برنامه ریزی شخصی، جنبه‌های نامحسوس رسانه، تماشای انتقادی، ارزش‌های دینی، حقوقی و اخلاقی، فناوری‌های سخت افزاری، شبکه سازی و هوش مصنوعی
۶۱	Taghizadeh and Kia	نیازسنجی برنامه‌ی آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس	۱۳۹۳	دسترسی به رسانه‌ها، ارتقای مهارت‌های تحلیل انتقادی، تولید پیام، خلاقیت و تعامل، ارزیابی انتقادی پیام، کنترل، زبان، بازنمایی و مخاطب، بومی سازی، تحقق اهداف سند بنیادین، پویایی فرهنگی دانش آموزان، گسترش ارتباط مجازی، پرورش شهروند کنشگر، هوشیار سازی درونی، تفکر انتقادی، توجه به باورها، ارزشها و سبک زندگی مردم، هوشمند سازی مدارس
۶۲	Bahonar and Chaboki	EC تحلیل سواد رسانه‌ای براساس مدل مورد مطالعه: سیاست‌های شورای عالی انقلاب اسلامی	۱۳۹۳	مدل EC، تفکر انتقادی، دسترسی، استفاده، تحلیل، ارزیابی، تولید و ایجاد ارتباط، دسترسی، استفاده، تحلیل، ارزیابی، تولید و ایجاد ارتباط، قابلیت‌های فردی (تکنیکی،

شناختی، ارتباطی)، عوامل محیطی (دسترسی به رسانه‌ها، آموزش رسانه‌ای، سیاست سواد رسانه‌ای، صنعت رسانه‌ای و جامعه مدنی)				
مشارکت جویی، هویت، تربیت رسمی و عمومی، رسانه ملی و فراهمی، تربیت غیر رسمی، تبلیغات دینی، مصون سازی دانش آموزان	۱۳۹۳	بررسی نقش رسانه در نظام تربیتی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش : تأکید بر ضرورت آموزش سواد رسانه ای	Hashemi	۶۳
ارتقای مهارت‌های شناختی، آگاه سازی، مصونیت مخاطب، توسعه ی تفکر انتقادی	۱۳۹۳	نقش سواد رسانه ای در توسعه : انسانی مطالعه موردی کتاب (سیاست‌های اجرائی سازمان صدا و سیما و سند تحول وزارت آموزش و پرورش)	Bashir and Chabaki	۶۴
دسترسی، استفاده، تحلیل، ارزیابی، تولید و ایجاد ارتباط، قابلیت‌های فردی (تکنیکی، شناختی، ارتباطی)، عوامل محیطی (دسترسی به رسانه‌ها، آموزش رسانه‌ای، سیاست و صنعت رسانه‌ای و جامعه مدنی)	۱۳۹۲	تحلیل سیاست‌های سواد رسانه‌ای در سه نهاد فرهنگی و ارتباطی ایران	Bahonar and Chaboki	۶۵

باتوجه به یافته‌های حاصل از تحقیقات مرتبط با هدف پژوهش در جدول بالا، ابتدا کلیه مولفه‌ها از طریق فرآیند کدگذاری باز استخراج و سپس کلیه مولفه‌ها بر اساس مفاهیم مشترک دسته بندی شدند؛ از این رو باتوجه به فرآیند کدگذاری حاصل از مرحله اول، در این بخش ابتدا به مولفه‌های آموزش سواد رسانه‌ای دانشجو معلمان، با توجه به کد هر مقاله پرداخته و سپس یافته‌های بدست آمده، در قالب یک الگوی کلی و جامع ترسیم شده است. تجزیه و تحلیل یافته‌های پژوهش منجر به شناسایی ۵۶ مضمون پایه، ۱۶ مضمون سازمان دهنده فرعی و ۵ مضمون سازمان دهنده اصلی شد.

جدول شماره ۲. مؤلفه‌های آموزش سواد رسانه‌ای به دانشجویان معلمان مستخرج از سنتز پژوهی

مضامین سازمان دهنده اصلی	مضامین سازمان دهنده فرعی	مضامین پایه	منابع
	تفکر انتقادی	پرسشگری، تحلیل، استدلال، تفسیر، ارزشیابی	۱-۲-۵-۶-۸-۱۱-۱۳-۱۴-۱۸-۲۰-۲۵-۳۱-۳۷-۴۴-۴۸-۶۰-۶۱-۶۲-۶۴-۶۵
هدف	جامعه محوری	اعتماد، آگاهی عمومی، تعقل و خرد ورزی، اعتبار منبع پیام، مسئولیت پذیری	۱-۷-۱۱-۱۹-۲۱-۲۳-۲۴-۲۵-۳۱-۳۷-۴۴-۵۶-۵۷-۵۸-۶۲-۶۵
	شناختی/ادراکی	شایستگی ادراکی، شناخت مبتنی بر بصیرت و فعل و انفعالات درونی، علم مداری	۴-۶-۹-۲۱-۲۳-۳۹-۴۲-۴۵-۴۶-۴۷-۵۱-۵۴-۵۵-۶۴
	احساسی	جنبه‌های محسوس	۳-۹-۲۱-۳۳-۳۹-۴۲-۴۷-۵۱-۵۵
محتوا	اخلاقی	درک ارزش‌های نهفته، ارتباط و شناخت بایدها و نیایدهای مبتنی بر آموزه دینی	۳-۵-۹-۱۷-۲۱-۲۶-۳۳-۳۶-۳۹-۴۲-۴۴-۴۶-۴۹-۵۵-۵۹-۶۰
	زیبایی شناختی	زیبایی، ذوق، ظرافت، سلیقه	۳-۲۱-۳۳-۳۴-۴۰-۴۲-۴۷-۵۵
	قانون محوری	حریم خصوصی، دادخواهی، پاسخ‌گویی، بهداشت روانی، بهره‌مندی از اطلاعات موثق	۸-۱۶-۲۲-۲۳-۲۸-۳۱-۴۱-۴۲-۴۳-۵۹-۶۴
مخاطب	کنشگری فعال	گزینشگری، نفع‌گرایی، انتخاب‌ها، مشارکت و درگیری، مقاومت	۳-۸-۱۳-۱۷-۲۳-۳۰-۳۴-۵۷-۶۳
هویت	تولید و نشر مالکیت و کنترل	بازنمایی، کلیشه‌سازی، تکرار و تعمیم محدود، مشروط، نامحدود	۱۰-۱۴-۱۷-۱۸-۲۳-۲۴-۵۴-۵۶-۶۱-۵-۱۵-۱۷-۲۳-۳۵-۴۲-۵۹
	گستره‌ی پوشش	ملی، بین‌المللی	۱۷-۱۹-۲۳-۳۰-۳۱-۳۹-۴۲-۴۵-۴۶-۵۶-۶۰
	فناورانه	شبکه، آموزش الکترونیکی، امنیت اطلاعات، تجارت الکترونیکی، هوش مصنوعی	۱-۱۸-۲۳-۲۹-۴۴
	ایدئولوژی محوری	اسلامی، شرقی، غربی	۷-۱۲-۲۳-۳۹
	مکتوب	کتاب، مجلات، روزنامه، تصاویر ثابت	۱۷-۲۰-۲۴-۳۲-۴۰-۴۵-۴۸-۵۳
	سمعی و بصری	رادیو، تلویزیون	۱۷-۱۸-۲۰-۲۴-۴۰-۴۵-۴۸-۵۳
قالب	دیجیتالی	پایگاه‌های اینترنتی، شبکه‌های اجتماعی، بازی‌های رایانه‌ای، نرم‌افزارهای رایانه‌ای	۴-۷-۸-۱۸-۱۹-۲۰-۲۴-۳۶-۳۷-۳۸-۴۰-۴۲-۴۴-۴۵-۴۸-۵۰-۵۲-۵۳-۶۰-۶۱

مؤلفه‌های سواد رسانه‌ای بر اساس جدول شماره ۲ در پنج مضمون سازمان دهنده اصلی، ۱۶ مضمون سازمان دهنده فرعی و ۵۶ مضمون پایه شناسایی شدند. مضامین سازمان دهنده اصلی سواد رسانه‌ای شامل هدف، محتوا، مخاطب، هویت و قالب است. مضامین سازمان دهنده فرعی هدف شامل تفکر انتقادی و جامعه‌پذیری؛ مضامین سازمان دهنده فرعی محتوا شامل شناختی - ادراکی، احساسی، اخلاقی، زیبایی‌شناسی؛ مضامین سازمان دهنده فرعی مخاطب شامل خاص، فعال و منفعل

بودن؛ مضامین سازمان دهنده فرعی هویت شامل مالکیت و کنترل، قانون، فناوری، اقتصاد و مضامین سازمان دهنده فرعی قالب شامل مکتوب، الکترونیکی، دیجیتالی می باشند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر شناسایی مؤلفه های سواد رسانه ای برای دانشجو معلمان بود. سواد رسانه ای به عنوان یک شایستگی اصلی برای شهروندان در هر سنی که در جوامع رسانه ای و دیجیتالی شده امروزی زندگی می کنند تصور می شود (Abad Alcalá, 2019; Livingstone, 2019؛ Petranova, 2013). رسانه ها نقش بسیار مهمی در شکل دهی به فرهنگ، ارزش ها و اعتقادات افراد هر جامعه دارند. در عصر جدید با ظهور ماهواره، اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی، جامعه و به ویژه نوجوانان و جوانان بیشتر در معرض هجوم پیام های رسانه ای قرار دارند. در چنین شرایطی توسعه سواد رسانه ای همه اعضای جامعه امری ضروری است (Mahmoudi, Rostgar & Imanifar, 2018). براساس نتایج پژوهش حاضر باید گفت علی رغم پژوهش های مختلف انجام شده در این زمینه، هیچ یک نتوانسته اند به صورت منسجم مولفه های سواد رسانه ای برای آموزش به دانشجو معلمان را شرح دهند؛ از این روی در پژوهش حاضر سعی شد تا با روش سنتزپژوهی، نظریه ها و الگوهای مرتبط با آموزش سواد رسانه ای به دانشجو معلمان گردآوری و در یک قالب واحد ارائه گردد و با شناسایی پنج مولفه هدف، محتوا، مخاطب، هویت و قالب تعریفی جامع از آموزش سواد رسانه ای به آموزش دانشجو معلمان را داشته باشد تا به برنامه ریزان و سیاستگذاران این حوزه کمک نماید تا بتوانند با دیدگاهی اصولی تر نسبت به آموزش سواد رسانه ای به دانشجو معلمان صحنه گذارند.

یکی از مضامین مهم استخراج شده از تحلیل پژوهش های مربوط به سواد رسانه ای، اهداف سواد رسانه ای است، همه فعالیت ها و طراحی های فرایند برنامه ریزی درسی در پرتو هدف ها انجام می گیرند. این مضمون دارای ۲ مضمون فرعی تفکر انتقادی و جامعه پذیری است. تفکر انتقادی از طریق پرسشگری، تحلیل، استدلال، تفسیر و ارزشیابی و مضمون جامعه پذیری از طریق مضامین فرعی اعتماد، آگاهی عمومی، تعقل و خرد ورزی، اعتبار سنجی منبع پیام و مسولیت پذیری تحقق می یابد. هدف ها، نیازها، کاستی ها و خلأها را نشان می دهند و به قصد پاسخ گویی به آنها تعیین می شوند. شواهد پژوهشی نشان می دهند که اگر در انتخاب هدفها دقت لازم انجام نگیرد، نیازهای آموزشی تأمین نمی شوند. این یافته با پژوهش های (Brady Nash, 2023, Sperry & Sharifi & Kermi Namivandi, 2017; Haydari, 2011 & Scheibe, 2022, Ouzhan & همسو می باشد. همچنین سیاست گذاران و برنامه ریزان آموزشی و درسی باید توجه بیشتری به هدف گذاری، سازماندهی، طراحی تربیت رسانه ای دانشگاه فرهنگیان جهت اجرای موثر داشته باشند. این

نتیجه مورد تایید Marlatt, 2020; Kahne & Bowyer, 2019, Nazarveisi et al, 2019 می‌باشد.

مضمون مهم دیگر استخراج شده از تحلیل پژوهش‌های مربوط به سواد رسانه‌ای، محتوای سواد رسانه‌ای است. محتوا، دانش، مهارتها، گرایشها و ارزشهایی است که لازم است یاد گرفته شوند. مولفه محتوا اشاره به آن دارد که محتوای آموزشی سواد رسانه‌ای به دانشجو معلمان در چهار حیطه شناختی/ادراکی شامل شایستگی ادراکی، شناخت مبتنی بر بصیرت و فعل و انفعالات درونی، علم مداری؛ احساسی شامل جنبه‌های محسوس، اخلاقی شامل درک ارزش‌های نهفته، ارتباط و شناخت بایدها و نبایدهای مبتنی بر آموزه‌های دینی و زیبایی شناختی شامل زیبایی، ذوق، ظرافت، سلیقه می‌باشد. از جمله نکاتی که می‌توان درباره‌ی عناوین محتوایی ارائه شده اشاره نمود شامل ۴ مضمون فرعی شناختی/ادراکی، احساسی، اخلاقی و زیبایی شناختی است. توجه به نیازها و تواناییهای فراگیران در مراحل مختلف رشد و رعایت نیازها و الزامات اجتماعی در تدوین اهداف و گزینش محتوا، کمتر از حد مطلوب مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا، نتایج پژوهش (Nash, 2023; McNelly & Harvey, 2021; Mateus & Hernández, 2019; Fatourchi & Haghshenas, 2018) مویید یافته‌های پژوهش می‌باشد.

مضمون مخاطب، یکی از مضامین مهم استخراج شده از تحلیل پژوهش‌های مربوط به سواد رسانه‌ای است. رسالت اصلی روان شناسی تربیتی به کار بستن قواعد و یافته‌های مختلف روان شناختی در فرایند تعلیم و تربیت بوده و از محورهای اساسی آن بحث از «ویژگی‌های یادگیرنده» یا تربیت شونده است. این محور که ما از آن به «مخاطب شناخت» یا مخاطب شناسی» یاد می‌کنیم، ارتباط مؤثر با فراگیر و یادگیرنده را سهل و آسان می‌سازد و از دشواری‌های آموزش و یادگیری می‌کاهد. این مضمون دارای ۲ مضمون فرعی خاص و فعال یا منفعل است. مولفه مخاطب اشاره به آن دارد که دانشجو معلمان به عنوان مخاطب آموزش سواد رسانه‌ای دارای ویژگی خاص از نظر حریم خصوصی، دادخواهی، پاسخ‌گویی، بهداشت روانی، بهره‌مندی از اطلاعات موثق و فعال و منفعل در زمینه‌گزینه‌گری، نفع‌گرایی، انتخاب‌ها، مشارکت و درگیری، مقاومت در مواجهه با رسانه می‌باشد. اساساً آگاهی از فرایندهای شناختی دانشجو معلمان، از ضروری‌ترین وظایف معلمان و استادان است؛ چرا که فرایند رشد دانشجو معلم، علایق، میزان انگیزش، بلوغ عاطفی، سوابق اجتماعی و تجارب گذشته او از عواملی هستند که همواره بر روش کار استاد اثر می‌گذارند. لذا هرگاه استادی تصور کند بدون آگاهی از فرایند رشد ذهنی، عاطفی و اجتماعی مخاطبان می‌تواند در انجام وظایف آموزشی خویش موفق باشد، دچار اشتباه شده است. نتایج پژوهش‌های Nettlefold & Levitskaya Fedorov, Williams, 2021, Ansari & Saraji & Yousefzadeh, 2021) مویید این یافته می‌باشد. (& Camarero, 2016)

یکی دیگر از مضامین استخراج شده از تحلیل پژوهش های مربوط به سواد رسانه ای، هویت سواد رسانه ای است، سند تحول بنیادین، هویت را برابند مجموعه ای از بینش ها، گرایش ها، اعمال و صفات آدمی می داند. این مضمون دارای ۵ مضمون فرعی تولید و نشر، مالکیت و کنترل، قانون، فناوری و اقتصاد است. مولفه هویت اشاره به آن دارد که هویت آموزش سواد رسانه ای به دانشجو معلمان در پنج زمینه تولید و نشر شامل بازنمایی، کلیشه سازی، تکرار و تعمیم؛ مالکیت و کنترل شامل محدود، مشروط، نامحدود، قانون شامل ملی و بین المللی، فناوری شامل شبکه، آموزش الکترونیکی، امنیت اطلاعات، تجارت الکترونیکی، هوش مصنوعی و اقتصاد شامل اسلامی، شرقی و غربی می باشد. بر اساس پژوهش هویت نه تنها امری ثابت و از پیش تعیین شده نیست، بلکه حاصل تلاش و توفیق شخص و تا حدودی متأثر از شرایط اجتماعی است. این یافته با پژوهش های (Nash, 2023, Stasova, 2014, Amiri et al, ; Marlatt, 2020, Chen, Lin, Lee & Lee, 2018) 2018 همسو می باشد.

مضمون قالب، یکی از مضامین مهم استخراج شده از تحلیل پژوهش های مربوط به سواد رسانه ای است، در برنامه درسی می بایست به انواع گوناگون قالب ها در محیط واقعی و فضای مجازی توجه گردد، که مشتمل بر استفاده از منابع دیجیتال و الکترونیکی به عنوان ابزار و منابع آموزشی، استفاده از آثار مکتوب ادبی و هنری چون طنز، کمدی، داستان های کوتاه، مقالات ادبی و علمی و... می باشد. مولفه قالب اشاره به آن دارد که قالب آموزش سواد رسانه ای به دانشجو معلمان به سه شکل مکتوب شامل کتاب، مجلات، روزنامه، تصاویر ثابت، الکترونیکی شامل رادیو و تلویزیون، دیجیتالی شامل پایگاه های اینترنتی، شبکه های اجتماعی، بازی های رایانه ای، نرم افزارهای رایانه ای می باشد. یافته های پژوهش نشان داد که استفاده از قالب های متنوع آموزشی که مورد علاقه زیاد دانشجو معلمان هستند؛ اساس لازم را برای یادگیری تدریجی و تکمیلی آماده می سازد و در نتیجه یادگیری را دائمی می کند. تجارب واقعی و حقیقی را در اختیار آنان قرار می دهد و موجب فعالیت آنان خواهد شد. همچنین در توسعه و رشد معنا در ذهن دانشجو معلمان مؤثر هستند و تجاربی را در اختیار آنان قرار می دهند که از راه های دیگر امکان ندارد. این یافته با پژوهش های (McNelly & Harvey, Ghoreyshi & Hashemi, ; Kahne & Bowyer, 2019 ; HATTANI, 2019 ; 2021) 2019؛ Mahmoudi at el, 2018) همسو می باشد.

نظام آموزش و پرورش در کشور ایران سیستمی متمرکز و اجباری است و می توان ادعا نمود که گنجانیدن مفاهیم سواد رسانه ای در کتب درسی در ایران به مراتب راحت تر از کشورهای غیر متمرکز است. علاوه بر این پدید آوردن کوچک ترین تغییری در محتوای آموزشی و متون درسی نظام متمرکز آموزش و پرورش ایران، کل دانش آموزان کشور و نسل های بعدی را مورد هدف قرار می دهد. لازمه انجام این کار علاوه بر تجهیز معلمان و مدیران موجود در آموزش و پرورش به سواد

رسانه‌ای، برنامه ریزی آموزش سواد رسانه‌ای برای تنها مدخل ورودی نیروی انسانی آموزش و پرورش یعنی دانشگاه فرهنگیان (تربیت معلم سابق) است (Kiasi & Kiasi, 2016). مواردی همچون توجه ناکافی محتوای کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و متوسطه اول به سواد رسانه‌ای، کمبود سواد رسانه‌ای معلمان و والدین دانش آموزان، کمبود امکانات کمک آموزشی در مدارس برای آموزش سواد رسانه‌ای، استفاده از شیوه‌های غیرفعال در آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس، عدم وجود الگوی بومی آموزش سواد رسانه‌ای و عدم تناسب محتوای آموزش سواد رسانه با شرایط و ویژگی‌های محلی و منطقه‌ای از آسیب‌ها و چالش‌های آموزش سواد رسانه‌ای در مدارس است (Mahmoudi, Rostgar & Imanifar, 2018). به طور کلی می‌توان گفت؛ دانشگاه فرهنگیان برای آموزش دانشجو معلمانی که بتوانند بحران‌ها و آسیب‌های گوناگون رسانه‌ها را به سلامت بگذرانند و حتی خود، فرصت‌های جدیدی جهت معرفی ارزش‌ها و باورهای راستین از طریق رسانه‌های نوین ایجاد کنند. دانش‌افزایی و ارتقا سواد رسانه‌ای دانشجو معلمان امروز دانشگاه‌های فرهنگیان در سراسر کشور و گنجانیدن محتوای آموزشی مناسب و متنوع به نسبت زمان در کتب درسی مدارس ضرورتی انکارناپذیر می‌باشد. این ضرورت در دانشگاه فرهنگیان با وجود الزامات درک شده در این پژوهش، هنوز تدبیری برای طراحی، تدوین و اجرای برنامه درسی آن اندیشیده نشده است؛ از این روی پژوهش حاضر یک مبنای کیفی و نظری روشن و قابل اتکا جهت تبیین و بررسی و اجرای آن فراهم آورد که می‌تواند مورد استفاده پژوهشگران و کارشناسان آموزش و پرورش، برنامه ریزی درسی، تألیف کتب درسی و نظایر آن قرار گیرد. بر همین اساس، پیشنهاد می‌گردد میزان توجه بر مولفه‌های شناسایی شده آموزش سواد رسانه‌ای پژوهش حاضر، در محتوای مواد درسی دانشگاه فرهنگیان مورد بررسی قرار گیرد. همچنین با توجه به نتیجه این پژوهش، مبنی بر بهره‌گیری از مولفه‌های سواد رسانه‌ای برای آموزش دانشجو معلمان پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی، تأثیر این مولفه‌ها بر ارتقای سواد رسانه‌ای دانشجو معلمان و طراحی برنامه درسی مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

- Aarsand, P., & Melander, H. (2016). Appropriation through guided participation: Media literacy in childrens everyday lives. *Discourse, Context & Media*, 12: 20-31.
- Abad Alcalá, L. (2019). Media literacy among the elderly. In R. Hobbs & P. Mihailidis (Eds.), *the international encyclopedia of media literacy*, 2 volume set, pp. 763–768.
- Ajam, A. A., & Yaghoobi, ozra. (2019). Investigating the impact of teachers' media literacy with their tendency towards critical thinking. *Quarterly Journal of Studies and Research in Behavioral Sciences*, 2(2), 60-79. (In Persian)
- Amin Fard, A., & vaghei, Y. (2017). Strategies for improving digital media literacy of primary school students for the Ministry of Education of J.A. *The article presented at the second international conference on media and information literacy with the theme of family in Tehran, Center for Information Technology and Digital Media*, retrieved on the website www.civilica.com. (In Persian)
- Amiri, J., Zabelizadeh, A., & Karmi Nomiondi, S. (2018). Strategies for increasing teachers' media and information literacy, *Journal of Media Studies*, 14 (3), 7-22. (In Persian)
- Ansari, S., Saraji, F., & Yousefzadeh, M. R. (2021). What, why and how to teach media literacy in elementary school, *Information and Communication Technology Quarterly in Educational Sciences*, 11(4), 152-127. (In Persian)
- Ansari, S., Saraji, F., & Yousefzadeh, M. R. (2019). Explaining the model of teaching media literacy for the students of the second year of elementary school based on the principles of FABK. *Thinking and Child Quarterly*, 11(26), 1-26. (In Persian)
- Asadi, A., & Ziyai Najafabadi, M. (2014).The public right to media literacy education. *News Science Quarterly*, 4(15), 89-116. (In Persian)
- Azizi, M., Fathi Vajargah, K., Posneh, K., & Granmayepour, A. (1401). Designing the ideal model of the media literacy curriculum in the primary period of the education system. *Quarterly Journal of Management and Planning in Educational Systems*, 15(1), 41-76. (In Persian)
- Bahonar, N., & chaboki, R. (2013). Analysis of media literacy based on the EC model, *Communication Culture Studies Quarterly*, 15(28), 7-28. (In Persian)
- Bashir, H., & chaboki, R. (2013). the role of media literacy in human development: a case study of the book (Executive Policies of the Broadcasting Organization and the Development Document of the Ministry of Education. *Media Quarterly*. 25(4), 63-80. (In Persian)
- Buckingham, D. (2019). *Media Education: Learning, Media Literacy and Contemporary Culture*, translated by Hossein Sarafraz, Tehran: Imam Sadegh University.
- Bulger, M. & Davison, P. (2018). *The Promises, Challenges and Futures of Media Literacy*.

- Chen, D. T., Lin, T. B., Li, J. Y., & Lee, L. (2018). Establishing the norm of new media literacy of Singaporean students: Implications to policy and pedagogy. *Computers & Education*, 124, 1-13.
- Ciboci, L., & Labas, D. (2019). *Digital Media Literacy, school and contemporary Parenting*. *MediJske studije*, 10(19), 83-101.
- Culver, h., & Jacobson, T. (2012). "Media Literacy and its Use as a Method to Encourage Civic Engagement, University of Philadelphia, Pennsylvania. Cresskill. NJ: The Hampton Press.
- Eghbalian Nooranizadeh, P., Rizvani, A., & Homsji Jezi, H. (2019). Reviewing and analyzing the content of the sixth grade thinking and research book based on the amount of attention to the teaching of media literacy components. *Journal of new developments in psychology, educational sciences and education*. 3(25), 64-77. (In Persian)
- Faraj Nejjhad, M. H. (2017). the necessity of authoring and producing media literacy books by domestic thinkers [interview], *Bana Research Center*, retrieved from: <http://www.smhi.ir/index.php/interview/item/5127-11>. (In Persian)
- Fatourchi, M., Haghshenas, M. (2018). *Experiences of teaching media literacy*. Tehran: Support Poshtiban. (In Persian)
- Fedorov, Alexander; Levitskaya, Anastasia & Camarero, Emma. (2016). *Curricula for Media Literacy Education According to International Experts*, *European Journal of Contemporary Education*, 2016, Vol. (17), Is. 3. DOI: 10.13187/ejced.2016.17.324 www.ejournal1.com.
- Fedorov, Alexander; Mikhaleva, Galina. (2020). *Current Trends in Media and Information Literacy in Research and Scientific Publications of the early 21st century*, *International Journal of Media and Information Literacy*, 2020, 5(2), DOI: 10.13187/ijmil.2020.2.153 www.ejournal46.com.
- Finqueliévich, S; Feldman, P & Fischnaller, C, (2012). Public policies on media and information literacy and education in Latin America: *overview and policies*. Paper presented at the international conference on media and information literacy for Knowledge Societies, Moscow, Russian Federation.
- Garber, D., & Mendoza, K. (2015). Teaching media literacy in new media. Translated by Mohammad Reza Taghavipour and Mohammad Kazemi Unji. *Iranian People's Culture Quarterly*. 45(46), 189-200.
- Ghardashi, E. A., Seyfi, M., Ghaffari, K., & Pouya, A. (2018). Epistemology of media literacy in Canadian and Japanese educational systems in order to model the localization of media literacy in Iran. *Information and Communication Technology Quarterly in Educational Sciences*, 10(2), 115-135. (In Persian)
- Ghardashi, E. A., Seyfi, M., Ghaffari, K., & Pouya, A. (2019). Designing a model to explain media literacy in Iran's secondary education system (research based on grounded theory). *Religion and Communication Quarterly*. 27(2). 296-331. (In Persian)
- Ghoreyshi, M., & Hashemi, S. (2019). The role of media literacy education in the targeted use of social networks with the research synthesis method. *The 7th International Conference on Psychology, Educational Sciences and Lifestyle*. Ministry of Science, Research and Technology: Tehran. (In Persian)

- Hashemi, S & Enferadi, F. (2021). Synthesis research on the necessity of media literacy education in Iran, *9th National Conference on Sustainable Development in Educational Sciences and Psychology, Social and Cultural Studies*, Tehran, <https://civilica.com/doc/1239530>. (In Persian)
- Hashemi, S. (2013) Investigating the role of media in the educational system of the document on the fundamental transformation of education: emphasizing the necessity of media literacy education, *Media Quarterly*, 25(4), 18-5. (In Persian)
- Hashemi, S. (2013). investigating the role of media in the educational system of the document on the fundamental transformation of education: emphasizing the necessity of media literacy education, *Media Quarterly*, 25(4), 18-5. (In Persian)
- Hattani, H. A. (2019). Media literacy education in secondary school: Teachers' attitudes. *Journal of Media Research*, 12(33), 5-26. <https://www.mrjournal.ro/docs/R2/33JMR1.pdf>.
- Hosseini Pakdehi, A., Shobayri, H. A. (2016). Teaching media literacy in virtual space (comparison of Canada's Media Smarts website and Iran's media literacy website). *Modern Media Studies Quarterly*, 3(9), 31-76. (In Persian)
- Ismaili Taba, M., Soltanifar, M., & Farhani, A. A. (2017). the application of religious media literacy in facing the harms of virtual space as a new problem, *Journal of Fiqh Studies*, 14(1), 29-46. (In Persian)
- Kahne, J., & Bowyer, B. (2019). *Can media literacy education in Crease digital engagement in Politics? Learning media and Technology*. 44(2). 211-224.
- Karami Namivandi, S., Sharifi, M., & Janavi, E. (2016). Identifying strategies to increase media and information literacy of faculty members and students of the country's universities, *Communication Research Quarterly*, 24(4), 99-124.
- Khaksar Ozghandi, A. (2019). Investigating the relationship between media literacy and cyber victimization, *Povish Quarterly in Educational Sciences Education and Counseling*, 5(10), 91-105. (In Persian)
- Khaniki, H., Shah Hosseini, V., & Nouri rad, F. (2015). Explaining the model of media literacy education in the education system, *Media Quarterly*, 27(1), 5-21. (In Persian)
- Khoshzaban, A., Soltanifar, M., & Delavar, A. (2019). the role of cognitive and aesthetic components of media literacy in the development of social capital among Tehrani citizens. *Media Studies Quarterly*, 15(48), 110-87. (In Persian)
- Khosravi, S. (2016). New media literacies in education curriculum: model of teaching new media literacy in Iranian schools, *Media and Culture Quarterly*, 5(3), 26-59. (In Persian)
- Kiarsi, M., & Falahi, M. (2017, November). Analyzing media literacy as an effective component in improving education and expanding learning, an article presented at the second international conference on media and information literacy with the theme of family in Tehran, *Center for Information Technology and Digital Media*, 370-358. Retrieved from www.civilica.com. (In Persian)
- Kiarsi, S., & Kiarsi, A. (2016). Analyzing the position of critical media literacy in Iran's education system, *Monthly New Developments in Behavioral Sciences*, 2(11), 82-103. (In Persian)

- Kohi, K., Niroumand, L., Farkoosh, F., & Esmaili, S. (2018). Qualitative comparison of media literacy with information filtering in virtual space among male and female students in Ilam city from the perspective of female professors, *Women's Research Journal*, 10(4), 191-207. (In Persian)
- Livingstone, S. (2019). EUKids Online. In R. Hobbs & P. Mihailidis (Eds.), *the international encyclopedia of media literacy* (vol 1, pp. 432–448). Hoboken, NJ: WILEY Blackwell.
- Mahmoudi, S, Rastgar, A., & Imanifar, H. (2018). Examining the harms and challenges of teaching media literacy in schools, *Community, Culture and Media Quarterly*, 8(33), 107-123. (In Persian)
- Marlatt, Rick. (2020). Encounter and Counter: Critical Media Literacy in Teacher Education. *Journal of Media Literacy Education*, 12(2), 93-99, 2020 <https://doi.org/10.23860/JMLE-2020-12-2-8> ISSN: 2167-8715.
- McNelly, Tracy, A& Harvey, Jessica. (2021). Media literacy instruction in today's classrooms: A study of teachers' knowledge, confidence, and integration, *Journal of Media Literacy Education*, 13(1), 108-130, 2021.
- Mohebzadeh, Z. (2019). *Designing and validating the model of the media literacy curriculum with an emphasis on the virtual space in the first year of high school*. Specialized doctoral thesis in the field of curriculum planning, Tarbiat Dabir Shahid Rajaei University. (In Persian)
- Mohebzadeh, Z., emam jome, M. R., Ezra, A., & Hamidi, F. (2019). Identifying and explaining the concept of media literacy and related educational goals with an emphasis on the Holy Qur'an, *Islamic Education and Training Quarterly*, 4(4), 167-198. (In Persian)
- Motamedi Mohammadabadi, M., Nasr Esfahani, A R., Zamani, B., & Asadi, A. (1401). Compilation of media literacy curriculum framework in Farhangian University from the perspective of experts. *Two Quarterly Journals of Theory and Practice in Curriculum*. 10(19), 304-331. (In Persian)
- Mousavi Samadi, Ahmed. (2018). *Essays on teaching media literacy*. Tehran: Emam Sadegh University (AS). (In Persian)
- Myers, D.G. (2010). *Social psychology* (Tenth Ed.). New York, NY.
- Nasiri, B., & Agili, V. (2011) Investigating media literacy education in Canada and Japan. *Educational innovations quarterly*. 11(41), 137-162. (In Persian)
- Nasiri, B., Bakhtiari, A., & Hosseini, H. (2017). Teaching media literacy to sixth grade students with an approach to critical thinking. *Research in educational systems*. 12, 819-837. (In Persian)
- National Association for Media Literacy Education (NAMLE). 2020. *Media Literacy Defined*. NAMLE Website. Accessed February 5, 2019. <https://namle.net/publications/media-literacy-definitions/>. [Google Scholar].
- Nazarveisi, H., Yektayar, M., & Ghasemi, H. (2019). Designing a model of media literacy in sports, *Communication Research*, 27(2), 121-149. (In Persian)
- Nettlefold, Jocelyn & Williams, Kathleen. (2021). News media literacy challenges and opportunities for Australian school students and teachers in the age of platforms, *Journal of Media Literacy Education*, 13(1), 28-40 2021 <https://doi.org/10.23860/JMLE-2021-13-1-3>, ISSN: 2167-8715.

- Nash, B. (2023). Critical Approaches to Media Literacy in Teacher Education: Accounting for the Challenges of Post-Truth Politics, Article in Journal of Language & Literacy Education. 19(1), 10-26.
- Oguzhan O, Haydari N. (2011). The state of Media Literacy in turkey. *Procedia Social and Behavioral sciences*, Elsevier Lid.
- Ojagh, Z. (2017). Teaching media literacy to children: introducing content indicators of media literacy education in elementary school, *Quarterly Journal of the Iranian Association for Cultural and Communication Studies*, 14(53), 222-247. (In Persian)
- Pereira, S., & Moura, P. (2019). Assessing media literacy competences: A study with Portuguese young people. *European Journal of Communication*, 34(1), 20-37.
- PEREZ TORNERO, J. (2013). *Media Literacy whit a paper*. European Media Literacy: Selected Texts from studies. Barcelona.
- Petranova, D. (2013). Media education in the life of senior population. *European Journal of Science and Theology*, 9(2), 13–24. http://www.ejst.tuiasi.ro/Files/39/3_Petranova.pdf
- Phang, Anna. (2005). "Add a Dose of Media Literacy in the Media Diplomas Curriculum and Syllabus" P: 11www.esd.sp.edu.
- Piscina, T. Ramirez de la, Basterretxa J. I, Jimenz E. (2011). *Report about the media literacy situation in the Basque*. School Community XVII (36): 157-164.
- Potter, W. J. (2016). *Media literacy* (8th Ed.). USA: SAGE.
- Rahimi, R., Soltanifar, M., Azizabadi Farahani, F., Zamani Moghadam, A., & Nasiri, B. (2015). Comparing the opinions of elites and presenters regarding the requirements of teaching media literacy (with a cultural approach) to primary school students. *Cultural Management Quarterly*. 10(3), 31-49. (In Persian)
- Research organization and educational planning. (2018). *The book of thinking and media literacy, theoretical, technical and professional-work and knowledge foundation for the second secondary period*, authoring office of general and secondary theoretical textbooks: Iran textbook publishing company.
- Rideout, V., & Robb, M. B. (2019). *The common sense census: media use by tweens and teens, 2019*. Common Sense Media. <https://www.commonsensemedia.org/research/the-common-sense-census-media-use-by-tweens-and-teens>.
- Rogow, Faith. (2009). "Teaching Media Literacy in Less Than a tour" *Journal of Media Literacy Education*, 72-74.
- Saleh Rad, R., Afzal Khani, M., & Alipour, V. (2018). The effectiveness of the educational program based on media literacy on the level of creativity of elementary school students in Karaj. *Information and Communication Technology Quarterly in Educational Sciences*. 9(3), 143-171. (In Persian)
- Schilder, E.; Locke, B. & SaXxon, D. (2016). *The Challenges of Assessing Media Literacy Education*. The National Association for Media Literacy Education's. Journal of Media Literacy Education, 8(1), 32-48.
- Schmidt, H. (2013). The media and the literacies: media literacy, information literacy. *Journal of Effective Teaching* 12 (1): 64–77.

- Sepehari, H. (2019). A phenomenological analysis on understanding the state of media literacy in Iran's education. *The first scientific research conference of psychology, counseling, educational sciences and social sciences*. Baku: Azerbaijan. pp. 94-110. (In Persian)
- Shah Mohammadi, N. (2018). Analysis of the content of the 10th grade thinking and media literacy book from the perspective of information literacy skills of the six big skills problem solving model. *Education and Learning Technology Quarterly*. 3(12), 95-124. (In Persian)
- Share, Jeff & Jolls, Tessa & Thoman, Elizabeth. (2007). *Five Key Questions That Can Change the World: Lesson Plans for Media Literacy*, CML Media it Kit, Center for Media Literacy, USA.
- Sharifi, S. M., & Kermi Namivandi, S. (2017). Investigating the dimensions of media and information literacy education in the formal and public education system of the country. *Two Quarterly Journals of Religion and Communication*, 25(2), 111-140. (In Persian)
- Short, E. C. (2018). *Methodology of curriculum studies, translated by Mahmoud Mehr Mohammadi*. Tehran: SAMT.
- Simons, Mathea; Meeus, Will & Tsas, Jan. (2017). Measuring Media Literacy for Media Education: development of a Questionnaire for teachers Competencies. *Journal of Media Literacy Education* 9(1), 99-115.
- Simons, Mathea; Meeus, Will & Tsas, Jan. (2017). Measuring Media Literacy for Media Education: development of a Questionnaire for teachers Competencies. *Journal of Media Literacy Education* 9(1), 99-115.
- Singh, J. (2012) *Placing information Literacy skills at the care of Instruction*, from: <http://www.ifapcom. Ru / files / News/ Images/ 2012/ mil/ sing h- text. Pdf>.
- Sperry, Chris; Scheibe, Cyndy. (2022). *Teaching Students to Decode the World: Media Literacy and Critical Thinking Across the Curriculum*, Publiher ASCD (March 23, 2022).
- Stasova, L. (2014). *Contemporary parents as the first teachers of media literacy: Situation of the Czech family*, University of Hrade Kralove, Czech Republic.
- Taghizadeh, A., Kia, A. (2013). Needs assessment of media literacy educational program in schools. *Quarterly Journal of Communication Culture Studies*. 15(26), 103-79. (In Persian)
- Turkzadeh, J., Mazrooqi, R., Mohammadi, M., Ahmadi, H., & Jokar, N. (2018). Development of media literacy education curriculum in line with the development of social security (a qualitative study). *Journal of New Approaches in Education Management*, 10(2), 113-132. (In Persian)
- WILSON, Carolyn. (2019). *Media and Information Literacy: Challenges and Opportunities for the World of Education*, the Canadian Commission for UNESCO's IdeaLab, Canada.
- Yavuz-Konokman, Gamze. (2020). INTEGRATION OF MEDIA AND CRITICAL LITERACY INTO CURRICULUM THROUGH THINKING EDUCATION: FROM TEACHER TRAINING PERSPECTIVE, *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 7(4), 1839-1866. <http://iojet.org/index.php/IOJET/article/view/1011>.

- Yazdani, Parani M & Salimi, L. (2021). comparative comparison of media literacy curricula between Canada, Japan and Iran, *Journal of New Developments in Educational Management*, second year, spring 2021, number 1 (3 consecutive) (In Persian)
- Zarabian, F., & Tahmasabi Abdar, Z. (2019). Investigating the impact of media literacy of education teachers on the development of reflective thinking model. The 7th national conference of modern studies and research in the field of educational sciences, psychology and counseling in Iran. *Qazvin University of Medical Sciences*. pp. 146-162. (In Persian).

Extended Abstract

Identifying Components of Media Literacy Education for Student Teachers Using Roberts's Six-Step Synthesis Model

Razieh Barzegar¹, Yousef Adib², Hamdollah Habibi³, and Kiumars Taghipour⁴

Abstract

The aim of this study was to identify the components of media literacy education for student teachers based on Roberts's six-step synthesis research method. The statistical population of this research included all articles in prestigious domestic and foreign journals, book chapters, theses and dissertations, and other related documents published in the last 20 years. For this purpose, all databases in the field of media literacy were systematically searched. Based on the inclusion criteria, 466 studies were identified. Finally, when the studies were weighed against the exclusion criteria, 74 studies were selected as the study sample. To collect and record the information related to primary studies, a checklist designed by the researchers was used. The checklist was developed using the theoretical foundations of a study related to the research topic. The data were analyzed using Roberts's (1983) six-step synthesis method as well as open and axial coding. Two researchers coded the data, and Cohen's kappa coefficient was used to determine inter-coder agreement, which was calculated to be 0.76. The analysis resulted in the identification of 16 categories and 56 themes. Moreover, based on the research findings, the dimensions and components of student teachers's media literacy were divided into five core concepts, including purpose, content, audience, identity, and format. Purpose, the first core concept, included critical thinking and socialization. Content comprised cognitive-perceptual, emotional, moral, and aesthetic factors. Audience, the third core concept, consisted of specific, active, and passive audience. The fourth core concept, namely, identity, included ownership and control, law, technology, and economics. The final core concept, format, refers to written, electronic, and digital formats.

Keywords: media literacy, teacher students, synthesis

-
1. PhD student in Curriculum Planning, Department of Educational Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran (raziieh.barzegar@yahoo.com)
  2. Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran (adib@tabrizu.ac.ir) (Corresponding Author).
  3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran (hamdollahhabibi@yahoo.com)
  4. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran (taghipour@tabrizu.ac.ir)